

פירוט העדכונים למהדורה החדשה 2017

חוט"בים לשון

כיתה ט

עברית: הבנה, הבעה ולשון

ד"ר דולי לוי ■ מאיה דלל

רכס

פרויקטים חינוכיים בע"מ

טיעון קול פה

הטיעון בעל פה הוא טקסט דבור שנוטלים בו חלק מספר משתתפים. מטרת הטיעון היא לשכנע את הנמענים בצדקת העמדה באמצעות נימוקים התומכים בה, מחזקים אותה, ומדגימים אותה תוך התייחסות לטענות מנוגדות. הטיעון בעל פה נאמר פנים אל פנים במסגרת חברתית, כמו בפורום של כיתה, בקבוצות דיון, בתנועות הנוער ועוד. כדי שמוענים יוכלו להשפיע על הנמענים ולשכנע אותם בצדקת דבריהם עליהם להקפיד על תכנון הטיעון והצגתו.

(1) שלב תכנון הטיעון

1. תוכן: לגבש עמדה, להציג בראשי פרקים נימוקים, טענות נגד והפרכתן.
2. מבנה: שימוש בקשרים לוגיים מתאימים.
3. לשון: משלב לשוני בינוני-גבוה ודיוק לשוני.

(2) שלב הצגת הטיעון

- שמירה על קשר עין עם הנמענים.
- דיבור שוטף וברור (לא מהיר מדי או איטי, לא לבלוע את המילים).
- טון דיבור משתנה (הימנעות מדיבור מונוטוני).
- עמידה זקופה ויציבה המשקפת ביטחון תוך שימוש בתנועות גוף וידיים.

כתיבת תגובה

נמענים בוחרים מתוך רצון חופשי לכתוב תגובה על טקסט שקראו, על תכנית שצפו בה, או על אירוע שנכחו בו, משום שחשו צורך להביע את דעתם על טענה או על טענות שעלו בעקבות מה שקראו, צפו בו או נכחו בו. באמצעות כתיבת התגובה הנמענים מממשים את חופש הביטוי, מתנגדים לדעה שהוצגה, תומכים בעניין שהועלה או מרחיבים את הנושא. כתיבת תגובה היא טקסט טיעון, לכן עקרונותיה הם אותם העקרונות של כתיבת טיעון, שהרי מטרת הכותב היא שמכתיבה את המבנה המסוים של הטיעון.

ישנן דרכים מגוונות לכתוב תגובה: מכתבים למערכת, תגובות (טוקבקים) או מאמר תגובה.

- **מכתב למערכת** הוא מכתב שנשלח בדרך כלל כתגובה לכתבה, למאמר או לידיעה שפורסמו בעיתון או בכתב העת. בשל מגבלת מקום בעיתון מכתבי המערכת המתפרסמים בעיתון הם רק חלק קטן מכלל המכתבים המתקבלים במערכת העיתון, והם קצרים יחסית. בדרך כלל בפרסום המכתב מציינים את שם הכותב ואת מקום יישובו, ובמקרים שבהם קיים חשש שהפרסום עלול לפגוע בכותב, לעתים נשמרים פרטי השולח במערכת העיתון.
- **תגובות (טוקבקים)** היא טקסט המאפיין באופן מובהק את תרבות שיח המרשתת. הגולשים יכולים להגיב על הנאמר בדף מסוים: כתבה חדשותית, אתרי בלוג, דעות ועוד. התגובות מופיעות לרוב בסוף הדף.

- המאפיינים העיקריים של התגובות לעומת מאמר תגובה או מכתב תגובה הם מידיות, דיאלוגיות, מספר רב של מגיבים, הוספת מידע, חוסר עריכה וחוסר בקרה.
- מידיות – התגובות מאפשרות יצירת קשר מידי בין הכותב לקורא.
- דיאלוגיות – התגובות מאפשרות דיאלוג בין הכותב לקורא או בין קוראים שונים.
- מספר רב של מגיבים – נמענים אחרים (לאו דווקא הכותבים) יכולים להתבטא וגם להיחשף לדעות של קוראים אחרים.
- הוספת מידע, חוסר עריכה וחוסר בקרה – כל קורא יכול להביע את דעתו, את ידיעותיו או את חוויותיו כראות עיניו, בלי לערוך אותה "עריכה לשונית", לכן קוראים רבים עלולים להיחשף לתגובות עילגות ולא אמינות.
- **מאמר תגובה** הוא טקסט המתפרסם בעיתון, בספר, במרשתת וכדומה. בכתיבת התגובה הכותבים נדרשים להבין היטב את הטענה או את הטענות שעלו מהטקסט, כיוון שיש להציג אותן בכתיבתם ולהתייחס אליהן. בכתיבה מסוג זה יש זיקה הדוקה מאוד בין הטקסט הנתון ובין הטקסט שייכתב, מפני שהוא יישען על הטקסט הנתון, ולכן היא מחייבת את הכותבים להזכיר פריטים מן הטקסט הנתון כמו:
 - **רעיון** – אפשר להציג את הרעיון לחזק אותו, להסכים איתו או לצאת נגדו.
 - **דוגמות** – אפשר להציג את הדוגמות כפי שהן או להתאים אותן לעמדה שתוצג בטקסט.
 - **נתונים ועובדות** – אפשר להיעזר בנתונים ועובדות המוצגים בטקסט כדי לחזק את העמדה שתוצג בטקסט.
 - **הסברים ונימוקים** – אפשר להשתמש בהסברים המוצגים בטקסט תוך התאמתם לנושא הכתיבה של הטקסט ולעמדה העולה ממנו.
- אם כן, בכתיבת תגובה יש להקפיד על המבנה הבא:
 - **הצגת הטענה/ות מתוך הטקסט.** הצגה זו מחייבת אזכור של פרטי תעודת הזהות של הטקסט הנתון.
 - **הצגת עמדת הכותבים בהכללה** (מסכים, מתנגד, מסתייג).
 - **הצגת נימוקים לחיזוק עמדת הכותבים.**
 - **הצגת טענות נגד והפרכתן.**
 - **מסקנה.**
- כתיבת תגובה הוא סוג של טקסט טיעון, לכן יש בו חשיבות רבה לרטוריקה ולדרך הצגת הדברים. כותבי התגובה, צריכים לבחור בקפידה את המילים, את המבנים התחביריים וכמובן, עליהם להשתמש באמצעים רטוריים רבים, כי אחת ממטרות השימוש בהם היא שכנוע.

מיומנות הדיון

פעולה נוספת שבה הדובר נדרש לנקוט עמדה, להציג את השקפתו ולנמק אותה היא השתתפות בדיון. מי שרוצה להיות שותף בדיון בעל פה, צריך לדעת להציג את הנושא העומד לדיון, לנתח אותו, להסביר למאזינים בצורה ברורה, מדויקת ומובנת את עמדתו בנושא, ולהיות מסוגל להגן על עמדתו לעומת עמדות אחרות הנשמעות מפי משתתפים אחרים בעלי דעות אחרות באותו דיון.

דין בעל פה

דין בעל פה הוא הידברות המבוססת על הקשבה ועל דיאלוג ולא על התנצחות תחרותית. הדיון בעל פה מתנהל פנים אל פנים במסגרת חברתית, כמו בפורום של כיתה, בקבוצות דיון, בתנועות הנוער ועוד. בדיון בעל פה נוטלים חלק מספר משתתפים, הם דנים בנושא מסוים, ונוקטים עמדות, ומציגים נתונים ונימוקים לחיזוק עמדותיהם ולשכנוע. כל זאת תוך התייחסות מכובדת לדברי האחר והקפדה על דיבור רהוט ועל הגייה ברורה.

ההתייחסות אל האחר בדיון היא החשובה ביותר, ופירושה להסכים עם הדעה שנשמעה, להוסיף עליה, להתנגד לה או להסתייג ממנה. כלומר, אין המשתתף בדיון מקיים מונולוג (=שיחת יחיד), אלא דבריו מכוונים אל הדברים שנשמעו קודם לכן. חשוב שההתייחסות לדברי האחר תהיה עניינית ולא אישית או שלילית. כל אחד מהמשתתפים יכול להפנות שאלות רלוונטיות אל המשתתפים האחרים כדי להבין דברים שאינם ברורים, כדי להאיר נקודות חדשות למחשבה וכדי לשכנע בצדקת טענותיו. יחסי גומלין אלו דורשים מן המשתתפים להיות ערניים ופעילים. לעתים יגיעו המתדיינים לעמק השווה, ולעתים לא, אך אין ספק כי הדיון שהתקיים יעשיר את הידע שלהם על אודות הנושא.

הדיון בעל פה דורש מכל אחד מהמשתתפים לגלות סובלנות, כדי שכל אחד מהם ירגיש נוח להביע את עמדתו, גם אם היא שונה או חריגה, וכדי שכל אחד יוכל לשמוע ביקורת מהמתדיינים האחרים. בעת הדיון יש לשמור על כללי תרבות השיח, להקשיב לדברי האחר, לשמור על כבוד המשתתפים האחרים, ולכן בדיון אין מקום להתפרצויות, לצעקות, לשימוש בלשון גנאי, לקללות או לאמירות בוטות אחרות. על כל אחד מהמשתתפים בדיון להשתדל להתבטא בצורה רהוטה וברורה תוך הקפדה על כללי הלשון.

תרגיל 1

לפניכם ארבעה נושאים לדיון פתוח בכיתה.

לפני תחילת הדיון הכיתתי, על כל אחד מכם לארגן את עמדתו בנושא, את הנימוקים התומכים בה, ולהתכונן לטענות מנוגדות שעשויות לעלות במהלך הדיון. בדיונכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

1. יש הטוענים כי צריך לתת דמי כיס לילדים החל מגיל שש. חוו דעתכם על טענה זו, הביאו נימוקים לביסוס עמדתכם והדגמו את דבריכם.
2. צוותי המחנכים בבתי הספר נוהגים להוסיף שעת לימודים לתלמידים שלא הגיעו בזמן לבית הספר. הביעו את עמדתכם על דרך פעולה זו, הציגו נימוקים המבססים את טענותיכם והציגו את המלצותיכם.

7. מאמר תגובה

בעקבות בחירת הדמויות החדשות בשטרות הופיע מאמר מאת יוסי גרינשטיין באתר המרשתת, ובו הביע הכותב את מורת רוחו של השר שלום בסוגיה. כתבו מאמר תגובה בנושא, והביעו את עמדתכם המנומקת.

1. "השר סילבן שלום קובל על העובדה כי בשטרות החדשים אין ייצוג למשוררים ספרדים, וכי

כל המשוררים הם אשכנזים". (פסקה א)

א. מהי משמעות המילה "קובל"?

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

(1) מסכים (2) משבח (3) מתלונן (4) מסיק

ב. באיזה מבין המשפטים שלפניכם מתאים להשתמש במילה מהשורש קב"ל?

העתיקו למחברתכם את המשפט.

(1) אינני מסכים עם העמדה שאתה מציג, כלומר אני..... עליה.

(2) אני..... על ההתנהגות המבישה שלך.

(3) המורה..... את התלמיד המצטיין בכיתה.

(4) מנהל המפעל..... בעובדיו.

ג. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- האזרח **מְקַבֵּל** את החלטות הממשלה.

- האזרח **קוֹבֵל** על החלטות הממשלה.

(1) מה השורש המשותף לשתי המילים?

(2) מה היחס בין המילים: **מקבל** - **קובל** מבחינת המשמעות?

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

(א) ניגודיות (ב) נרדפות (ג) היכללות

2. "המצב הנוכחי יוצר עיוות ו**מדיר** מהייצוג דמויות מפתח מקרב יוצאי ספרד". (פסקה ד)

מהי משמעות המילה "מדיר"?

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

א. מאפשר ב. מקיים ג. מוכיח ד. מונע

הסיכום

החיים בעידן המודרני חושפים אותנו לכמות גדולה של מידע זמין ונגיש. כדי להציג את המידע בדרך יעילה וברורה על המוען לפתח כישורים שיאפשרו לו להתמודד עם שפע המידע. אחת הדרכים היא סיכום.

מיומנות הסיכום היא אחת המיומנויות החשובות ביותר בכתיבה. כל סיכום הוא עיבוד של טקסט אחד או טקסטים אחדים (סיכום ממזג) ללא הבעת חוות דעת אישית של הכותב וללא אמצעי שכנוע, עם זאת הוא עצמאי. הסיכום מעמיד במרכז את הנושא ולא את הטקסט.

המוען, המסכם, צריך להיות מודע לפרטים הבאים:

- נסיבות הכתיבה – ההקשר שבו הכתיבה נעשית, והמקום שבו היא תתפרסם.
- המטרה האותנטית של הכתיבה.
- הנמענים האמיתיים, הקוראים, שאליהם מיועדת הכתיבה.

על סמך אלה מנסחים באופן עצמאי את הרעיונות שבטקסט או בטקסטים המקוריים. ההבניה המחודשת של הסיכום על ידי הכותב מאלצת אותו לעתים לא להסתמך על רכיבי המבנה של הטקסט המקורי, אלא דורשת ממנו ליצור רכיבי מבנה חדשים המתאימים לנסיבות הכתיבה, למטרתה ולנמעניה. לשם כך התלמידים נדרשים לתמצת ולהכליל את אשר קראו בכמה משפטים, ולמסור את עיקר המידע, ובכך להוכיח שהפנימו והבינו את העניין. ההיגדים המכלילים אינם כוללים דוגמות, חזרות ופירוט.

לכתיבת הסיכום הממזג מטרות שונות. הכתיבה יכולה להיות לצרכים מגוונים: סקירה, עלון מידע, ערך אנציקלופדי, טקסט שימושי ועוד. בהתאם למטרת כתיבת הסיכום ייקבע מבנה הסיכום. לדוגמה, כתיבת סיכום למטרת ערך אנציקלופדי תכלול את המאפיינים של ערך אנציקלופדי: משפט פתיחה ייחודי, אובייקטיביות, היעדר נוכחות של המוען והנמענים.

קריאה מעמיקה של הטקסט

על מנת לסכם את הטקסט או הטקסטים עלינו להבין אותם כראוי, לשם כך יש לקרוא את הטקסט או הטקסטים קריאה מעמיקה, כלומר לסמן מילים, משפטים ומיליות קישור חשובים. נוסף על כך מומלץ לכתוב ליד כל פסקה את רכיב המבנה בצד ימין ואת רכיב התוכן בצד שמאל (כשהדבר אפשרי).

- **רכיבי מבנה** הם רכיבים קבועים (אינם משתנים) כגון: תופעה, בעיה, פתרון, יתרון, חיסרון, דוגמה, שאלה, נימוק, הסבר, מסקנה ועוד.
- **רכיבי תוכן** הם רכיבים משתנים בהתאם לתוכנו של הטקסט.

פעולות אלו הופכות את הקורא לקורא פעיל ומסייעות בידו לפענח את המבנה הלוגי (ההגיוני) של הטקסט. המבנה הלוגי הוא הדרך שבה כותב הטקסט בונה את הטקסט: האם הכותב מציג בעיה? האם הכותב משווה בין שני עניינים? האם הכותב מציג התפתחות של עניין בשלבים? האם הטקסט מציג בעיה ופתרון? האם יש התייחסות לנושא מכמה היבטים?

לאחר גילוי המבנה הלוגי של הטקסט, הקוראים יכולים להבין את הסדר, את הארגון של הטקסט ואת ההיגיון של הטקסט. הבנה זו תעזור להם לקלוט ביתר קלות את הרעיונות שהכותב מציג, להבין אותם ולזכור אותם.

כתיבת סיכום

מבנה הסיכום

- פתיחה - המציגה בהכללה את הנושא.
 - גוף - מכיל את רכיבי התוכן המרכזיים של מטרת הסיכום.
- לפי ואן דייק (1988), כדי להצליח במלאכת כתיבת הסיכום יש לבצע שלוש פעולות:
- (1) השמטה - מפחיתים מידע שאינו חיוני להבנת הטקסט.
 - (2) הכללה - מנסחים הכללות, כלומר ממירים פרטים שונים ודוגמות באמירות מכלילות.
 - (3) הבניה - בונים מחדש את הטקסט על ידי שימוש בקישוריות (מקדמי ארגון ומילות קישור). נוסף על כך, מדללים ומשמיטים את הרטוריקה של הכותב (מטפורות, חזרות, אנלוגיות, שאלות ופניות, נימות).
- כתיבת הסיכום אינה יוצרת תוכן חדש, אלא מבנה טקסט חדש על פי התוכן הקיים בטקסט הנתון או בטקסטים הנתונים.

שלבים לכתיבה ממוזגת

1. מפענחים את המטלה. מזהים את רכיבי המבנה של כתיבת הסיכום באופן עצמאי או ממטלת הכתיבה.
2. משרטטים טבלה על פי הדגם הבא (לפי טקסט אחד או לפי מספר טקסטים).

רכיבי המבנה של הסיכום	טקסט א	טקסט ב	טקסט ג

3. משלימים את הטבלה מתוך הטקסט הנתון או מהטקסטים הנתונים באמצעות ניסוח היגדים מרכזיים בהכללה.
- אחת הדרכים היעילות ביותר לכתיבה סיכום היא באמצעות ניסוח עצמאי של היגדים מרכזיים בהכללה, ובהעתקת היגדים מרכזיים מהטקסט או מהטקסטים.
- היגד מרכזי הוא הבסיס שעליו נשענת הפסקה כולה, ומביע את הרעיון המרכזי שבפסקה. כדי לנסח את ההיגדים המרכזיים, נעזרים בקריאה מעמיקה של הטקסט או הטקסטים.
4. כותבים טיוטה. בשלב זה מקשרים בין ההיגדים המרכזיים באמצעות הכלים הבאים:
 - א. מילות קישור מתאימות ומשפטי קישור מתאימים.
 - ב. אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט, הכולל שם המשפחה של הכותב ושנת פרסום.
 - ג. שימוש מגוון בדרכי מסירה שונות, כגון: דיבור ישיר, דיבור עקיף והסגרים.
 - ד. שימוש בפועלי הבעה מתאימים כגון: מדגיש, מוסיף, מדווח, מציין.
 - ה. ציון מידע ייחודי לכל טקסט (אם יש) וציון מידע משותף לטקסטים (אם יש).

כלומר, מְבַנִּים את ההיגדים המרכזיים לטקסט אוטונומי לכיד, שימסור את עיקר התוכן על פי מטרת כתיבת הסיכום.

5. בודקים את כתיבת הסיכום על פי דף הבקרה.

א. תוכן

(1) רק המידע הרלוונטי מופיע.

(2) אין חזרות מיותרות.

(3) יש שימוש בהכללות.

ב. מבנה

(1) הטקסט עצמאי ומעמיד במרכז את הנושא (לא את הטקסט).

(2) יש משפט פתיחה המציג בהכללה את הנושא.

(3) יש לכידות טובה של הטקסט.

(4) יש שימוש בקשרים לוגיים מתאימים.

(5) יש שזירה של רעיונות משותפים (איחוד) לצד מה שמייחד כל מקור (ייחוד) – לא רלוונטי לסיכום של טקסט אחד.

ג. מבע

(1) כתיבה במשלב לשוני בינוני-גבוה.

(2) אין שימוש באמצעים רטוריים.

(3) יש שימוש בגוף שלישי (הימנעות מקרבה לנמענים).

(4) יש שימוש בדרכי מסירה מגוונות – לא רלוונטי לסיכום של טקסט אחד.

(5) יש אזכור של מקורות המידע בגוף הטקסט (שם משפחה של הכותב ושנת פרסום).

ד. תקינות

(1) אין שגיאות כתיב.

(2) פיסוק מתאים.

(3) שליטה מלאה בצורות דקדוקיות.

(4) שליטה מלאה בתחביר: במין, במספר, ביידוע, בזמן.

(5) ניסוח במשפטים ברורים ולא במשפטים ארוכים ומסורבלים.

מה בין סיכום לדיווח בעל פה*?

גם בסיכום וגם בדיווח מטרת המוען היא למסור מידע אובייקטיבי, המבוסס על עובדות ללא הבעת עמדה אישית תוך שמירה על משלב לשוני בינוני-גבוה ללא שימוש באמצעים רטוריים. מכאן שבשתי הסוגות: דיווח וסיכום, המוען נדרש לבצע פעולות של הכללה, השמטה והבניה. אולם ההבדל ביניהם הוא שבדיווח בעל פה המוען צריך להתחשב בקהל הנמענים שמולו, ולכן עליו ליצור קשר ישיר עמם ולשמור על אופן דיבור שוטף, רהוט וברור.

* על ההבחנה בין דיווח בכתב לדיווח בעל פה ראו עמודים 94-96.

שלבים לכתיבת סיכום:

1. מפענחים את המטלה:

- הציגו את התופעה.
- הציגו את הגורמים לה (לתופעה).
- הציגו את הדרך להתמודד עמה (עם התופעה).

2. משרטטים טבלה על פי הדגם הבא:

3. משלימים את הטבלה מתוך הטקסט הנתון באמצעות ניסוח היגדים מרכזיים והכללה:

רכיבי המבנה של הסיכום	טקסט נתון
התופעה	שימוש בסמים בקרב בני נוער
הגורמים לתופעה	1. חסכים רגשיים המתפתחים אצל הילדים עקב היעדרות הוריהם 2. גירויים בשל היחשפות לתכנים רבים ללא פיקוח 3. הרצון ליטול סיכונים בתקופת ההתבגרות 4. הפיכת השימוש בסמים לסוג של נורמה חברתית 5. קשרים חברתיים בעייתיים
הדרך להתמודד עם התופעה	יש לספק לבני הנוער מידע על אודות הסכנות הטמונות בשימוש בסמים במסגרות רבות: בתי ספר, מתנ"סים, אינטרנט וטלוויזיה.

4. כותבים טיוטה:

בקרב בני הנוער רווחת תופעת השימוש בסמים (שבית וקנטור, 2009).
לתופעה זו מספר גורמים: חסכים רגשיים המתפתחים אצל הילדים עקב היעדרות הוריהם, גירויים בשל היחשפות לתכנים רבים ללא פיקוח, הרצון ליטול סיכונים בתקופת ההתבגרות, הפיכת השימוש בסמים לסוג של נורמה חברתית וקשרים חברתיים בעייתיים. כדי להתמודד עם הבעיה יש לספק לבני הנוער מידע על אודות הסכנות הטמונות בשימוש בסמים במסגרות רבות: בתי ספר, מתנ"סים, אינטרנט, טלוויזיה.

פתיחה - הצגת הנושא בהכללה

גוף - הרעיונות המרכזיים: הגורמים לתופעה והדרך להתמודד עמה (על פי ההנחיות בשאלת הסיכום)

5. בודקים את כתיבת הסיכום על פי דף הבקרה:

א. תוכן

- (1) רק המידע הרלוונטי מופיע: התופעה, גורמיה והדרך להתמודד עמה.
- (2) אין חזרות מיותרות.
- (3) יש שימוש בהכללות.

שאלות

1. מהי המסקנה העיקרית העולה מתוך הטקסט?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. ברשות לפיתוח כלכלי בתל אביב עושים מאמצים גדולים כדי שפרויקט האופניים יצליח.
 - ב. ברשות לפיתוח כלכלי מבינים כי לא כל תושבי העיר והמבקרים מערים אחרות ישכרו אופניים.
 - ג. היעד שהציבו מפעילי הפרויקט הוא 25 אלף מנויים שנתיים ו-25 אלף מנויים יומיים ושבועיים בשנה.
 - ד. נשים רוכבות פחות על אופניים מפני שאין מושב לילדים, ואין להן דרך אחרת לקחת אותם לגן.
2. מן הטקסט עולה כי מספר רוכשי המנויים לאופניים עדיין נמוך יחסית.
הציגו שני נימוקים משלכם הגורמים לכך.
3. ציינו על פי פסקה ד שבטקסט, מהם שני השינויים שמנכ"ל הרשות לפיתוח כלכלי תל אביב-יפו, שרון קרן, מבקש לבצע.
4. במשפט הבא נעשה שימוש במירכאות: נראה כי הם "קורצים" רק לנתח מסוים מאוכלוסיית העיר - גברים צעירים. (פסקה א)
באיזה מן המשפטים הבאים יש למירכאות תפקיד זהה לתפקידן במשפט זה?
העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - א. הטקסט לקוח מאתר המרשתת של עיתון "הארץ".
 - ב. שרון קרן אומר: "אני מנסה למצוא לזה פתרון פיזי".
 - ג. שרון קרן מקווה כי האופניים יהיו "ידידים אמיתיים" למבקרים בתל אביב.
 - ד. גם ברשת החברתית "פייסבוק" כמה קהילת מעריצים לפרויקט.
5. בפסקה א נכתב כי רוב השוכרים הם גברים צעירים.
 - א. שערו מדוע יותר גברים שוכרים אופניים בהשוואה לנשים.
 - ב. שערו מדוע יותר צעירים שוכרים אופניים בהשוואה למבוגרים.
6. ציינו שני נתונים המופיעים באיור ואינם מופיעים בטקסט הכתוב.

7. בעיר מגוריהם שוקלים להקים פרויקט השכרת אופניים דומה לזה שבתל אביב. האם לדעתכם כדאי לרשות המקומית שלכם להשקיע כספים ולהקים פרויקט כזה? נמקו את תשובתכם. היעזרו בטקסט.

8. מטלת סיכום

לקראת "יום זהירות בדרכים" שיתקיים בבית ספרכם התבקשתם לכתוב סיכום על "פרויקט האופניים החדש בתל אביב".
בכתיבתכם הציגו את היקף הפרויקט, את זהות המשתמשים, את הרגלי הצריכה שלהם ואת תכניותיהם לעתיד.
בכתיבתכם התבססו על הטקסט הנתון. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-10 שורות (כ-100 מילים).

9. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אופניים חשמליים מגיל 16? "במילא לא יאכפו"

(רעות רימרמן, אתר המרשתת: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4776329,00.html>, מרס 2016)

- פסקה א** האם שינוי התקנות בנוגע לגיל המותר לרכיבה על אופניים חשמליים ועל קורקינט חשמלי יחולל שינוי בפני הרחובות בישראל? ועדת הכלכלה קבעה היום (ד') כי המינימום לשימוש באמצעי התחבורה הללו יעמוד על 16 שנים אך ברחוב לא בטוחים עד כמה אפקטיבית תהיה ההחלטה. יובל, עדיין לא בן 15, רוכב על אופניים חשמליים כבר שנה וחצי. "אני אמשיך לנסוע על האופניים, אבל אני חושב שהחוק נכון. אני אפילו חושב שההורים יחרימו לי אותם בגללו", הודה.
- פסקה ב** בדיון בוועדת הכלכלה בראשות היו"ר ח"כ איתן כבל, אישרה הוועדה את התקנות שהגיש משרד התחבורה בנושא הסדרת השימוש בקורקינט (גלגינוע) חשמלי ואופניים חשמליים. העלאת גיל הרכיבה תיכנס לתוקף בעוד קצת יותר מחודש, לאחר הפרסום ברשומות. יתר סעיפי התקנות, הכוללים שינוי בתקנים, ייכנסו לתוקף בעוד ארבעה חודשים.
- פסקה ג** שעות אחרי ההחלטה, בבאר שבע נפצעו שני נערים – אחד בן 14 והשני בן 16 – שנסעו על אופניים חשמליים ונפגעו ממכונית פרטית. מצבו של המבוגר יותר מוגדר קשה וחברו בינוני.
- 15**

- פסקה 3** חלק מבני הנוער טענו שהחוק יגרום להפחית בנסיעות: "אני אסע פחות, אבקש טרמפים ואלך יותר ברגל. ההורים לא ייקחו לי את האופניים, הם הרי אלה שקנו אותם", אמר אחד מהם.
- פסקה 4** לעומתם, רבים טענו כי האיסור על נסיעה מתחת לגיל 14 לא נאכף כלל עד כה. "עד עכשיו היה מותר לנסוע מגיל 14 אבל אפילו זה לא מעניין אף אחד. כולם נוסעים כבר מגיל עשר. אז מדוע שהחוק החדש ישנה משהו?"
- פסקה 1** ליאור בן 15 רוכב כבר מכיתה ו', כשהיה בן 12. לדעתו, אף אחד לא יפסיק לרכוב על אופניים בגלל שגילו צעיר מדי. "ההורים לא יכולים לקחת לנו את האופניים. אם רוצים אכיפה, אולי קנסות להורים יעזרו."
- פסקה 5** 25 רועי אמנם כבר בן 16 אבל רוכב כבר כמה שנים על הקורקינט החשמלי. "אני חושב שבמילא אין אכיפה, אז למה משנות התקנות? אם ההורים מרשים, הילדים ימשיכו לנסוע. ההורים שלי נתנו לי כבר מכיתה ז' כי לכולם היה. לא הייתה להם ברירה."
- פסקה 8** מיה בת 14 וחצי החליפה את האופניים החשמליים ברגילים: "זה יותר כיף וההורים שלי די שמחו כי זה יותר בריא ועדיף מחשמלי. בהתחלה הם פחדו ממש אבל הם הסכימו, הם ידעו שאני אחראית."
- פסקה 6** עדי, בת גילה, בטוחה שילדים ימשיכו לנסוע: "זה נוח וזה מהיר, אני אמשך לנסוע כי אני רוכבת כבר מכיתה ז'. ההורים דווקא אוהבים את זה, הם לא צריכים להסיע אותי לכל מקום. אפילו בזמן שהיו איומים שמסתובב בשכונה מחבל, הם ידעו שאני אגיע הביתה במהירות. אם ילדים לא מסכנים את הציבור, אז זה בסדר."
- פסקה 7** ומה יעשו האמהות? עבור נטלי התקנות לא ישנו דבר. "זה לא יגרום לי לקחת לילד את האופניים אפילו שהוא בן 13.5. אני מבינה את החשש וחושבת שיש אחריות גדולה להורים לפני שנותנים להם כלי תחבורה כזה."
- פסקה 1א** 40 בשיחה עם Ynet היא מספרת כי היא ובעלה הגבילו את המהירות בקורקינט של הבן שלהם. "עקבנו אחריו גם כדי לראות שהוא נוסע בזהירות וכשהייתה תקרית שהוא לא נסע זהיר החרמנו לו את הקורקינט לשבועיים. ההורים צריכים להסביר לילדים ולגרום להם לקחת אחריות ואפילו להשקיע בקסדה 'מגניבה' הכול כדי לשמור עליהם. אני סומכת עליו ויודעת שהוא נזהר ואבקש ממנו לשים את האפוד הזוהר ואסביר לו שזה חשוב ושזה החוק, אבל בהחלט לא אאסור עליו לנסוע, זה חלק מהעצמאות שלו."
- פסקה 45**

מטלת סיכום ממוזג

לקראת "יום זהירות בדרכים" שיתקיים בבית ספרכם התבקשתם לכתוב סיכום על "רכיבה על אופניים בעיר", שישמש כעלון מידע. בכתבתכם הציגו את הרגלי השימוש של הרוכבים בהווה ואת השינויים לעתיד של רוכבי האופניים החשמליים ושל רוכבי האופניים בפרויקט העירוני. בכתבתכם התבססו על שני הטקסטים. כתבו בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "מפעילי הפרויקט צופים כי עד חודש ספטמבר יכלול **מערך** ההשכרה 150 תחנות בכל רחבי העיר ו-1,500 זוגות אופניים". (פסקה ג)
 - א. מה משמעות המילה "**מערך**" בהקשר הנתון? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - (1) תכנית (2) הרכב (3) הערכה (4) שיטה
 - ב. לאילו מהמילים שלפניכם ניתן לצרף את המילה "**מערך**"? העתיקו אותן למחברתכם.

הסברה, כוח, שיעור, ניהול, הבחנה
2. באילו מהמשפטים הבאים המילה המודגשת מתאימה להקשר בצורה הטובה ביותר?

העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

 - א. **הטמעת** התבשילים בעשבי תיבול טריים יצרה טעם חדש ומיוחד.
 - ב. **הטמעת** השטרות החדשים בדמויות היסטוריות מקובלת על כל חברי הוועדה.
 - ג. תהליך **הטמעת** תכנית הלימודים החדשה בקרב מורים ותלמידים עבר בהצלחה.
 - ד. **הטמעת** האוצרות העתיקים במערות שליד ים המלח נעשתה לפני אלפי שנים.
3. אתר האינטרנט של פרויקט "תל אופן" מספק מידע שוטף על מספר מקומות **העגינה** הפנויים (פסקה ז).

על פי מילון אבן-שושן משמעות המילה "**עגון**" היא מתקן בספינות לעצירת הספינה.

 - א. מה השורש המשותף לשתי המילים "**עגון**", "**עגינה**"?
 - ב. הסבירו את הקשר בין משמעויות שתי המילים "**עגון**", "**עגינה**".
 - ג. כתבו פועל הגזור משם הפעולה "**עגינה**".

פסקה ז

וולנטרית = התנדבותית

המסגרת התנועתית היא מסגרת וולונטרית. בני הנוער, החברים בתנועות הנוער, עוסקים בפיתוח מנהיגות, בפעילות חברתית, בטיולים, במסעות ובמחנות; מקדמים ותורמים בתחומים חברתיים מגוונים, כמו קליטת עלייה, קידום אוכלוסיות בעלות רקע חברתי שונה, איכות הסביבה, דו קיום ועוד. חניכי התנועות נושאים באחריות חברתית-לאומית ומטפחים את הרגשת השייכות ואת אהבת המולדת. מועצת תנועות הנוער בישראל היא ארגון גג וולונטרי לתנועות הנוער החלוציות והציוניות בישראל. המועצה מהווה פורום משותף ומקום מפגש לראשי התנועות על כל גווני הקשת הפוליטית, העוסקים בנושאי חינוך, מעורבות הנוער בתהליכים חברתיים, בפעילות ציבורית, וכן בבעיות השעה של החברה הישראלית. כל זאת מתוך זיקה לתנועה הציונית ולמגילת העצמאות.

10

פסקה ז

התנועות החברות במועצה: הנוער העובד והלומד, בני עקיבא, הצופים, השומר הצעיר, בית"ר, עזרא, הנוער הדתי העובד והלומד, הנוער הלאומי העובד והלומד, מכבי הצעיר, מחנות העולים, הנוער הציוני, הנוער של האיחוד החקלאי, התנועה הדרוזית, בנות בתיה, היכלי עונ"ג.

15

פסקה ח

20

שאלות

1. נסחו במשפט אחד את הטענה המרכזית של כותב טקסט א.
2. בפסקה א כותב טקסט א טוען טענה ומסתייג ממנה.
 - א. מהי טענת הכותב?
 - ב. הסבירו את הסתייגותו ממנה.
3. כותב טקסט א טוען כי קיים היזון חוזר בין מערכת החינוך לחברה כולה. כלומר מערכת החינוך משפיעה על החברה הישראלית כולה.
 - א. האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו את תשובתכם.
 - ב. מהו הגורם הנוסף שמשפיע על החברה הישראלית?
 - ג. כיצד גורם זה עשוי להשפיע על החברה הישראלית?

4. קראו את הקטע שלפניכם וענו על הסעיפים שאחריו.

באחד העיתונים המקומיים נכתב:

ממשלת ישראל מוקירה ומעריכה את פעולותיהן של תנועות הנוער בישראל, ומייחסת חשיבות רבה לעידוד הצטרפות של בני נוער נוספים כדי שישפיעו גם הם על חינוך הדור הצעיר ועל תחושת השייכות שלו למדינה. לכן היא מייחדת להן תקציבים גבוהים ומעודדת את הרשויות המקומיות להקצות שטחים להקמת מבנים חדשים לתנועות הנוער ולסייע במימון שלהן.

כיצד כותב טקסט א היה מגיב על דברים אלו? נמקו את תשובתכם מתוך הטקסט.

5. האם לשאלות שלפניכם יש תשובה בטקסט א?

העתיקו את השאלות למחברתכם וכתבו ליד כל אחת מהשאלות **יש** או **אין**.

א. האם תנועות הנוער בארץ הן חלק ממערך תנועות נוער עולמיות?

ב. כיצד ניתן להעצים את מעמדן של תנועות הנוער בישראל?

ג. מהן תנועות הנוער הפועלות בישראל?

ד. האם קיים קשר בין החברה הישראלית לתנועות הנוער בישראל?

6. באילו שורות בטקסט א מציג הכותב את עיקרי תכנית פעולתו?

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

א. בשורות 1-9 ב. בשורות 17-24 ג. בשורות 25-30 ד. בשורות 37-40

7. לפי טקסט א, חניכים בתנועות הנוער מעודדים את הרוח הלאומית ותורמים לבנייתה של

חברה ערכית במדינת ישראל.

עיינו בטקסט ב וצינו שלוש פעולות שמבצעים חניכים בתנועות נוער, שמוכיחות טענה זאת.

8. א. בפסקה ז בטקסט א יש שימוש בהכללה ובפירוט.

צינו מהי ההכללה ומהו הפירוט בפסקה זו.

ב. העתיקו מטקסט ב דוגמה נוספת להכללה ולפירוט.

צינו מהי ההכללה ומהו הפירוט בדוגמה שהעתקתם.

9. מטלת דיון בעל פה

קראו את נושא הדיון שלפניכם.
 בשלב הראשון, אחרי קריאת הנושא, התחלקו לקבוצות, ובכל קבוצה דונו בדילמה שהועלתה, הציגו כמה שיותר נימוקים: נימוקים תומכים, מסתייגים ומנוגדים.
 בשלב השני, תלמיד מכל קבוצה יציג במליאה הכיתתית את נימוקים שעלו בקבוצה שלו, ויתקיים דיון פתוח בין נציגי הקבוצות השונות.
נושא הדיון: יש הטוענים כי תנועות הנוער משפיעות על החברה הישראלית, ולכן יש להעצימן באמצעות פעולות יזומות נוספות.
 במהלך הדיון היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

10. מטלת סיכום

כתבו סיכום של הטקסט "העצמת תנועות הנוער" בהיקף של כעשר שורות (כ-100 מילים).
 בסיכומכם הציגו את פעילותן המרכזית של תנועות הנוער, את הטענה המרכזית של כותב הטקסט על אודות מעמד תנועות הנוער בישראל ואת המלצותיו לחיזוקן.

11. מטלת סיכום ממוזג

לקראת הפנינג שעורכות תנועות הנוער התבקשתם לכתוב סיכום על נושא "תנועות הנוער בישראל". בכתבתכם הציגו את פעילותן המרכזית של תנועות הנוער, את טענתן המרכזית של כותב טקסט 1, יניב מינקוב, על אודות מעמד תנועות הנוער בישראל ואת המלצותיו לחיזוקן. בכתבתכם התבססו על שני הטקסטים, הקפידו על דרכי מסירה מקובלות. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "את ההישגים המרשימים של מדינת ישראל והמפעל הציוני, שבמשך 60 שנה **השכילו** להפוך את מדינת ישראל לאחת המדינות המתקדמות בעולם, ניתן להסביר בכמה דרכים". (טקסט א, פסקה א)

- א. מה השורש של המילה "**השכילו**"?
- ב. מה שם הפעולה של המילה "**השכילו**"?
- ג. מה משמעות המילה "**השכילו**" בהקשר הנתון שלפניכם?

2. "ניתן לראות גם התחלה של **מגמת** שיפור במעמד תנועות הנוער בקרב הציבור וכן במימון

המתקבל מהממשלה". (טקסט א, פסקה ג)

א. מה משמעות המילה "**מגמה**" בהקשר שלפניכם?

העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

(1) תכלית (2) רעיון (3) תוכן (4) דרך

ב. באיזה מן המשפטים הבאים משמעותה של המילה "**מגמה**" זהה למשמעות במשפט

שלעיל? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

(1) נרשמתי ל**מגמת** מחשבים ורובוטיקה בבית הספר התיכון.

(2) מספר העולים החדשים שמגיעים למדינת ישראל מדי שנה ב**מגמת** עלייה.

(3) ה**מגמה** שלי בחיים היא להיות רופא מנתח.

(4) הצטרפתי לתנועת הנוער ב**מגמה** לרכוש חברים חדשים.

3. "הקמת מנהל שייצור מודל רב שנתי ה**מתווה** תהליך חינוכי". (טקסט א, על סמך פסקה ז)

א. מה חלק הדיבור של המילה "**מתווה**"?

ב. מה משמעות המילה "**מתווה**" בהקשר הנתון לפניכם?

העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

(1) מציין (2) מעודד (3) מוכיח (4) מתאר

שבחומרים מזהמים מאוד ומסכנים את תושבי הבית, הרבה יותר מהזיהום המגיע מבחוץ.

מובן שקבלת החלטות מסוג זה אינה פשוטה, כי פעמים רבות אנו מונעים משיקולי נוחות (אוטובוס זה צפוף, סיגריה זה נעים, בשר זה טעים, כלור זה זול... ועוד), כדאיות מסחרית וגם סתם מתוך היצמדות שמרנית להרגלים. אך האם יש בהבנה זו למניע לגיטימציה לחולשתה של האכיפה נגד מרעילי האוויר? האם חשובה לנו הצמיחה יותר מאשר איכות החיים?

אוויר נקי יותר כרוך בשינוי אורח החיים – ומכאן שכרוך גם בפשרות. אף אחד אחר אינו יכול לעשות את העבודה. היא מתחילה מאיתנו, מהאדם היחיד. צעד אישי קטן הוא צעד גדול לשינוי איכות האוויר בקובייה הפרטית וצעד משמעותי במאבק הציבורי למען אוויר נקי לאזרחי ישראל. השינוי מתחיל באדם וממנו החוצה. הלגיטימציה לתבוע צעדים ממשלתיים גדלה, כשאנו נוקטים בפעולה אישית מקבילה. "היו השינוי שאתם רוצים לראות", אמר גאנדי שבכוח עשייתו הצנועה הניע גלגל שינוי במדינתו.

פסקה 1

30

פסקה 5

35

40

שאלות

1. מהי טענתו המרכזית של כותב המאמר? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

- א. במדינת ישראל יש זיהום אוויר רב.
- ב. זיהום אוויר מסכן את בריאותנו.
- ג. בני האדם חייבים לפעול למען הפחתת זיהום האוויר.
- ד. הפחתת זיהום האוויר היא באחריות הבלעדית של הממשלה.

2. א. נסחו במשפט אחד את הבעיה שמציג כותב המאמר.
 ב. לדעת הכותב, מיהם האחראים לבעיה זו?
 ג. האם לדעת הכותב, ניתן להתמודד עם בעיה זו? נמקו את תשובתכם.

3. "היו השינוי שאתם רוצים לראות". (פסקה ז)
 א. מה תפקיד המירכאות המשפט זה?
 ב. הסבירו את המשפט במילים שלכם.

4. "צעד אישי קטן הוא צעד גדול לשינוי איכות האוויר". (פסקה ז)
- מהי המשמעות של משפט זה? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
- פעולות משמעותיות של כל אחד מאתנו יובילו לשינוי זעיר באיכות האוויר.
 - פעולות קיצוניות של כל אחד מאתנו יובילו לשינוי משמעותי באיכות האוויר.
 - פעולות חסרות משמעות של כל אחד מאתנו יובילו לשינוי משמעותי באיכות האוויר.
 - פעולות פשוטות של כל אחד מאתנו יובילו לשינוי משמעותי באיכות האוויר.

5. אחת הפעולות שמציע כותב המאמר על מנת להפחית את זיהום האוויר היא שימוש בתחבורה ציבורית (פסקה ב). מה דעתכם על הצעה זו? נמקו את תשובתכם. תוכלו להיעזר במאמר שקראתם.

6. מטלת סיכום

סכמו את המאמר "אחריות אישית למען אוויר נקי" בהיקף של כעשר שורות. בסיכומכם הציגו את הבעיה, את דרכי הפעולה לצמצומה, את הקשיים ביישומן ואת מסקנת הכותב.

7. מטלת דיון בעל פה

כותב המאמר בפסקה ו מעלה את השאלה: האם חשובה לנו הצמיחה יותר מאשר איכות החיים. בשלב הראשון, אחרי קריאת השאלה, התחלקו לקבוצות, ובכל קבוצה דונו בשאלה שהעלה הכותב, הציגו כמה שיותר היבטים: היבטים תומכים, מסתייגים ומנוגדים. בשלב השני, תלמיד מכל קבוצה יציג במליאה הכיתתית את ההיבטים שעלו בקבוצה שלו, ויתקיים דיון פתוח בין נציגי הקבוצות השונות. במהלך הדיווח היצמדות לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

8. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

מה גורם לזיהום אוויר?

(אתר המרשתת סבבה: http://kids.gov.il/sababa/sababa_pool/pages/3618, אוגוסט 2016)

מרגישים שינוי באוויר

פסקה א

האדם, כמו שאר בעלי החיים, צורך את החמצן שבאוויר כדי להתקיים בכל סביבה על פני כדור הארץ. שלא כמו בעלי החיים, לאדם יש תבונה שעוזרת לו לפתח טכנולוגיה, להפיק חומרים, ליצור כלים, לבנות בתים ולסלול כבישים, ולשנות את פני הסביבה לפי צרכיו. בני האדם למדו לנצל את האנרגיה הטמונה בחומרים ובתהליכים שונים על פני כדור הארץ. את רוב האנרגיה האדם מפיק משרפה של חומרי דלק הידועים בשם דלקים מאובנים – פחם, נפט וגז טבעי. חומרים אלה מכילים את היסוד פחמן. בתהליך השרפה של החומרים הללו משתחרר לאוויר גז הפחמן הדו חמצני.

מאז המהפכה התעשייתית באמצע המאה ה-18, הולך וגובר השימוש בחומרי האנרגיה הללו. המהפכה התעשייתית הגבירה את יכולת הייצור של האדם וכך גם הגידול באוכלוסיית המין האנושי.

פסקה ב 10

יותר אנשים צריכים יותר

פסקה ג

ככל שמספר האנשים גדל, עולים הצרכים של האוכלוסייה: יותר מזון, יותר בגדים, יותר בתים, יותר כלי תחבורה ויותר מוצרי תרבות ובידור. כדי לייצר את כל אלה ולשנע אותם נדרשת אנרגיה רבה שאותה אנחנו מפיקים באמצעות שרפה של חומרי דלק. במהלך השרפה נפלטים גזים רבים ומצטברים באטמוספירה. מאז המהפכה התעשייתית עלה ריכוז הפחמן הדו חמצני, בכך נוצר אפקט החממה, וזו הסיבה להתחממות כדור הארץ.

15

הגורמים לזיהום אוויר

פסקה ד 20

מהיכן מגיע הזיהום – האם הוא נופל מהשמים?

זהירות, אויבים בלתי נראים!

לפעמים אנחנו נושמים אוויר מזוהם שיוצא ממפלט של משאית או מתכסים בעשן שעולה ממדורת ל"ג בעומר. אנחנו עוצרים את הנשימה או זזים הצדה ומחכים שזה יעבור. האם האוויר המזוהם והעשן באמת עובר?

25

פסקה ה

חומרים רבים נפלטים אל האוויר ממקורות שונים. חלקם נשאר ומצטבר באטמוספירה, מגיב עם/ל חומרים אחרים או יורד בחזרה לכדור הארץ. כמה מהחומרים הם חומרים שמזיקים ליצורים חיים בכוכב הלכת שלנו. האוויר, גם אם הוא נראה צלול ושקוף, נושא איתו חומרים מזהמים. כשהרוח נושבת היא מזיזה את האוויר ואת החומרים המזהמים שנפלטו לתוכו, כך זיהום

30

האוויר נודד מהמקום שבו הוא נוצר למקומות רחוקים מהמקום שבו הוא נוצר ומשפיע עליהם.

זיהום אוויר נוצר הן בתהליכים טבעיים הן כתוצאה מפעולות שהאדם עושה באזור המחיה שלו.

פסקה 1

35 תהליכים טבעיים הגורמים לזיהום אוויר

כתוצאה מתהליכים טבעיים שקורים בכדור הארץ נפלטים לאוויר חומרים מזהמים: בהתפרצויות של הרי געש נפלטות כמויות אדירות של אבק, פיח וגזים רעילים, בשרפות יער ושיחים השמים מתמלאים בענני עשן ופיח, סופות החול מעלות אל האטמוספירה חלקיקי אבק וחול המרחפים באוויר ומקשים על הנשימה, ועבור אנשים בעלי רגישות מיוחדת גם אבקת פרחים שנישאת למרחקים ברוח היא זיהום אוויר.

35

40

מקורות של זיהום אוויר שנגרם כתוצאה מפעילות אנושית

פסקה 5

תחנות כוח לייצור חשמל

בכל פעם שאנו מדליקים את האור, מְסִיקים את הבית, או נוסעים במכונית אנחנו צורכים אנרגיה. אנרגיה זאת מופקת באמצעות שרפת חומרי דלק בתחנת כוח. גם כדי להפיק את חומרי האנרגיה בעצמם (דלק, סולר וכד'), דרושה אנרגיה לזיקוק נפט גולמי (הנפט כפי שהוא נוצר באופן טבעי בתוך הסלעים שמתחת לפני הקרקע). בתהליך ייצור האנרגיה בתחנות הכוח ובבתי הזיקוק לנפט נפלטים אל האוויר חומרים מזהמים כגון גופרית דו חמצנית ותחמוצות חנקן.

45

50

תעשייה

פסקה ח

בחיים המודרניים אנחנו צורכים מוצרים רבים, החל במזון מעובד ופֶּלֶה ברכיבים אלקטרוניים בחלליות למאדים. לצורך ייצורם של מוצרים אלה נדרשת אנרגיה רבה המניעה את מכוונות מפעלי התעשייה ואמצעי התחבורה המובילים אותם.

55

כמו כן, בתהליך עיבוד חומרי גלם במוצרים כמו מתכת, חומרים כימיים, עץ וכד', נפלטים גזים אל האוויר ומזהמים אותו.

פסקה 6

תחבורה

פסקה י

העלייה במספר האוכלוסין בעולם וברמת החיים גורמת לעלייה במספר כלי הרכב הנעים בכבישים (מי לא רוצה מכונית?). בשנת 2007 נעו בכבישי הארץ כ-2,284,000 כלי רכב מנועיים בישראל, בהם כ-1,779,000 רכבים פרטיים, 108,100 מהרכבים נוספו בשנה אחת (מאז 2006). זהו גידול של 5%, הגבוה ביותר בשבע השנים האחרונות. הכמויות הרבות של כלי הרכב גורמות לא

60

רק לפקקים ולתאונות דרכים, אלא גם תורמות לחלק ניכר מזיהום האוויר שאנו נושמים, בעיקר במרכזי הערים.

65

החומרים המזהמים את האוויר

פסקה יא

מה יוצא מצינור המפלט (האגוז) ומהארוכות?

זהירות, חומרים מסוכנים!

בכל שעה, בכל יום, כמויות עצומות של חומרים נפלטות לאוויר – רובם תוצאה של פעילות האדם. כאשר חומר רעיל נמצא באוויר בכמות גדולה האוויר מזוהם. אוויר מזוהם פוגע בחי ובצומח על פני כדור הארץ.

70

מטלת סיכום ממוזג

לקראת הצטרפותכם להפגנת מחאה למען אוויר נקי בישראל התבקשתם לכתוב סיכום על "זיהום האוויר בישראל" שישמש כערך אנציקלופדי. בכתביבתכם הציגו את הגורמים לבעיה ואת דרכי הפעולה לצמצומה. בכתביבתכם התבססו על שני הטקסטים. כתבו בהיקף של כ-20 שורות (כ-200 מילים).

1. "הפעולות האישיות מסוגלות... ולהעצים את התביעה מהממשלה ללקיחת אחריות ולהפגנת נחישות". (פסקה א)

מה משמעות המילה "נחישות"? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

א. החלטיות ב. עליונות ג. פזיזות ד. רצינות

2. "אך האם יש בהבנה זו למניע לגיטימציה לחולשתה של האכיפה נגד מרעילי האוויר?" (פסקה ו) העתיקו את המילים הנרדפות למילה "מניע".

גורם, היתר, סיבה, גישה, מוטיב

3. "אמנם לא בכל המקומות קיימת אלטרנטיבה ציבורית סבירה". (פסקה ב)

מהי המילה העברית למילה "אלטרנטיבה"? היעזרו במילון.

שאלות

1. "אביב הגיע אלרגיה באה" (כותרת הטקסט).
 - א. ציינו מהו האמצעי הרטורי שבו השתמש כותב הטקסט.
 - ב. הסבירו כיצד השימוש באמצעי הרטורי מסייע לכותב להשיג את מטרותו.
2. הסבירו את הקשר שבין עונת הפריחה לבין איכות החיים של אנשים הסובלים מאלרגיה.
3. מה סוג הטקסט שקראתם? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. טקסט טיעוני
 - ב. טקסט שימושי
 - ג. טקסט מידעי
 - ד. טקסט סיפורי
4. ציינו שלוש דרכים שניתן באמצעותן להתמודד עם תופעת האלרגיה.
 - א. ציינו שלוש דרכים שניתן באמצעותן להתמודד עם תופעת האלרגיה.
 - ב. מהי הדרך הטובה ביותר להתמודד עם תופעת האלרגיה לצמיתות? נמקו את תשובתכם.
5. איזה מבין המשפטים הבאים מתאר תופעה עיקרית של תופעת האלרגיה?
 - א. העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - ב. מספר האנשים המפתחים אלרגיה בעונת הפריחה גדל משנה לשנה.
 - ג. התאים בגוף משחררים חומרים כימיים שמעוררים את תופעות האלרגיה.
 - ד. עצי פרי הדר ופרחים שמאובקים באמצעות דבורים וחרקים גורמים לאלרגיה.
 - ה. תופעות האלרגיה כוללות נזלת, התעטשויות, גירוד ופריחה בגוף שחומרתן משתנה.
6. מהי המטרה העיקרית של כתיבת הטקסט? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. להגביר את המודעות בקרב הציבור לתופעת האלרגיה.
 - ב. לפרסם לציבור הרחב את הסימפטומים של תופעת האלרגיה.
 - ג. להדריך את הציבור על הדרכים לטיפול באלרגיה.
 - ד. למסור מידע לציבור הרחב על אודות תופעת האלרגיה.
7. לפניכם ארבע מובאות מפסקות ז-ח, שלוש מהן בעלות מכנה משותף:
 - א. הקטנת החשיפה למקורות האלרגיה פירושה הימנעות מטיולים בשטחים פתוחים והעדפת מקומות סגורים בעונה הבעייתית.
 - ב. הטיפול התרופתי כולל תרופות בצורת כדורים וכן טיפות עיניים, תרסיסים אפיים ומשאפים לריאות.
 - ג. מתן חיסונים הוא הדרך היחידה המוכרת למיגור האלרגיה ולהכחדתה.
 - ד. האפשרות לתת חיסונים לא בזריקות אלא באמצעות טיפות המונחות מתחת לשון.
 ציינו מהי המובאה יוצאת הדופן, והסבירו מה המשותף לשלוש המובאות האחרות.

8. מטלת דיווח

דווחו במשך כשלוש דקות על תופעת האלרגיה, על הגורמים לה ועל הדרך להתמודד איתה. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

9. מטלת סיכום

לקראת "יום הבריאות העולמי" שייערך בבית ספרכם התבקשתם לכתוב סיכום על "תופעת האלרגיה (רגשות)".

בכתיבתכם הציגו את תופעת האלרגיה, את הגורמים לה ואת הדרכים להתמודד עמה. בכתיבתכם התבססו על הטקסט הנתון. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-12 שורות (כ-120 מילים).

10. קראו את הטקסטים שלפניכם, וענו על השאלה שאחריהם.

טקסט א

מהי אלרגיה

(מעובד על פי מאמרה של אילנית וודינסקי, אתר המרשתת:

<http://kishureyimahot.co.il/%D7%90%D7%9C%D7%A8%D7%92%D7%99%D7%94/>)

רובנו נתקלים במילה המאיימת הזו מדי פעם, בעיקר בעונות מעבר כמו האביב. אז הגיע הזמן להבין בדיוק מה משמעותה, ואיך אפשר להפחית תגובות אלרגיות באמצעים טבעיים.

מהי אלרגיה?

אלרגיה היא למעשה תגובת יתר של מערכת החיסון לחומרים מסוימים הנמצאים בסביבה וחודרים אל הגוף. מערכת החיסון מזהה בטעות חומרים "תמימים" (כמו אבקני פרחים, דשא, מזונות שונים, אבק, עובש וכדומה) המכונים אלרגנים, כמזיקים הפולשים לגוף, ומפעילה את כל "התותחים הכבדים" כדי לסלק אותם החוצה.

כאשר אלרגן כזה (נניח אבקן מפרח עץ הזית) נישא באוויר, באופן טבעי הוא יגיע למערכת הנשימה שלנו. לרובנו לא יקרה כלום, כיוון שהוא לא באמת מזיק, אך אצל האלרגיים שבינינו תתרחש תגובת יתר בגוף, מעין אזעקת שווא. מערכת החיסון שלהם תדווח על כניסת "פולש מזיק", ובתגובה תשחרר היסטמינים, היוצרים מגוון של תגובות בגוף, בהתאם לסוג האלרגיה.

ישנם שני סוגים של נזלת אלרגית:

- עונתית, בעיקר באביב, הנגרמת עקב חשיפה לאבקת פרחים (פולן), לדשא, לעצים, לעשבים ולעובש.
- רב שנתית, הנגרמת בדרך כלל ממגע עם קרדית אבק הבית ועם הפרשות ועם קשקשים של בעלי חיים.

פסקה א

פסקה ב

פסקה ג

5

פסקה ד 10

פסקה ה 15

- פסקה 1** 20 **אז איך תדעו איזו אלרגיה יש לכם?**
- אם היא מופיעה אך ורק בעונות מעבר, כנראה זו אלרגיה עונתית. אך אם היא מופיעה פתאום, בלי קשר לעונה, למשל אם שהיתם בחדר מלא אבק או שהילד חזר מלינה אצל חבר וכולו מתעטש ודומע (ומתברר שישן במרתף והכריות היו קצת מאובקות...), כנראה זו אלרגיה רב שנתית לקרדית אבק הבית.
- פסקה 2** 25 **וישנה גם בדיקת אלרגיה אצל רופא אלרגולוג, שבה הוא מאבחן למה בדיוק אתם אלרגיים.**
- פסקה 3** **מדוע ישנם אנשים אלרגיים וכאלה שלא?**
- אין לכך תשובה ברורה. ישנו בסיס תורשתי לנזלת האלרגית, כמו גם גורמים סביבתיים: תזונה לקויה, מערכת חיסון חלשה ומתח נפשי.
- פסקה 4** 30 **שכיחות הנזלת האלרגית עולה בשנים האחרונות, בעיקר אצל ילדים מתחת לגיל שש, כנראה בגלל "עודף סטריליות" המאפיין את העולם המערבי, וכן עקב שימוש נרחב בתרופות ובאנטיביוטיקה, המחלישות את מערכת החיסון.**
- פסקה 5** 35 **מה בכל זאת אפשר לעשות?**
- שלא כמו באלרגיות למזון, שבהן הפתרון הוא הרחקת האלרגן, בקדחת השחת אי אפשר פשוט להפסיק לנשום אוויר מבחוץ או להימנע לגמרי מחשיפה לאבק. עם זאת, אפשר להקל את התופעה על ידי חיזוק מערכת החיסון, כדי שלא תעורר תגובת יתר לכל אלרגן בסביבה, ועל ידי הפחתת תסמיני התגובה האלרגית. אפשר לעשות זאת במגוון דרכים טבעיות, כגון:
- 40 תזונה שלא תעמיס על מערכת העיכול ועל מערכת החיסון, ותסייע בפינוי של רעלים ופסולת.
 - שתייה של שמונה עד עשר כוסות ביום של מים וחליטות צמחי מרפא מסוימים.
 - 45 הימנעות ממזונות אשר מעודדים ליחה ותגובות אלרגיות, כגון: חלב ומוצרי, קמח חיטה, סוכר לבן, מזונות מעובדים, מטוגנים, משומרים ועם צבעי מאכל.
- פסקה 6** **לסיכום, נזלת אלרגית אמנם אינה נעימה ופוגעת באיכות החיים, אבל אפשר להתמודד איתה בדרכים טבעיות ופשוטות יחסית, ועל הדרך לשפר את התזונה ואת ההרגשה הכללית.**

זה מגרד! – הכול על אלרגיה בעור בתקופת האביב

(דוד פרלה, אתר המרשתת: <http://www.dperla.co.il/%D7%90%D7%9C%D7%A8%D7%92%D7%99%D7%95%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%A8-%D7%91%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91/>)
(2016, AA-%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%A8-%D7%91%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91/)

פסקה א "אביב הגיע פסח בא", אך לצד השמחה המובנת לכבוד העונה המלבלבת, המפגשים המשפחתיים והחופש לילדים, ישנם לא מעטים שעבורם עונת האביב מציבה תמרור אדום. התחדשות הטבע מסביב, הפריחה והלבלוב גורמים לשלל תופעות שכבר זכו לכינוי הלא רשמי "אלרגיות האביב", הבאות לידי ביטוי בפריחות, גירודים, אדמומיות בעור, וזאת לצד דמעות, הפרעות בנשימה ועוד תופעות מרנינות האופייניות לעונת המעבר הפרחוני. אדם אחד מכל חמישה סובל מאלרגיה כלשהי, ועונת האביב היא השיא של האלרגיות, אז הן פורצות במלוא עוזן.

מהי אלרגיה?

פסקה ב אלרגיה היא בפשטות טעות בזיהוי. מערכת החיסון של הגוף שוגה, מזהה גוף כלשהו כאויב ומגיבה ביצירת נוגדנים. מערכת החיסון, שביומיום נאבקת בוורוסים, חיידקים וצורות נוספות, מגיבה בשיגור נוגדנים מסוימים. המפגש בין הנוגדנים לגוף הזר גורם להפרשת היסטמין, וחומר זה הוא שגורם לתגובה האלרגית בגוף.

ואיך קשורה האלרגיה לאביב?

פסקה ג האביב היא עונת ההפריה של רוב הצמחים. האוויר מתמלא בחלקיקי פריחה של צמחים, עצים, שיחים ועשבים. חלקיקים אלה חודרים לגוף דרך מערכת הנשימה, ומערכת החיסון מזהה אותם כאויב ומגיבה בשיגור הנוגדנים. חשוב להבין – חלקיקי הצמחים האלרגניים נישאים באוויר ולמעשה נמצאים בו. כלומר, לא צריך לצאת לשוח באחו המוריק כדי לחטוף אלרגיית אביב. זה יכול בהחלט לתפוס אותך בלב העיר, כשרוח אביבית קלה תעיף את החומרים האלרגניים הללו באוויר והם ינחתו בכל מקום.

תסמינים לאלרגיה בעור

פסקה ד בעוד שתסמיני האלרגיה שונים מתופעה לתופעה – יש כאלו שיסבלו מנזלת אלרגית, בעוד אחרים ירגישו אסתמה אלרגית או את תסמיני "קדחת השחת", העור יהיה בדרך כלל הנפגע הראשי מאלרגיות האביב.

פסקה ה גירודים, פריחות ואדמומיות יופיעו על פני חלקים שונים בגוף, ועלולים אף להגיע למצב של אטופיק דרמטיטיס – "אסתמה של העור". העור יהיה יבש ומחוספס למגע, והשטחים האדומים שבו עלולים להעיד על הליך דלקתי המתפתח כתוצאה מהאלרגיה.

פסקה 5

סימנים נוספים שיופיעו עם האלרגיות של האביב עלולים להיות:

- התעטשויות ושיעולים
- דמעות ועיניים אדומות
- הפרעות נשימה והתקפי אסתמה
- עייפות
- כאבי ראש

35

פסקה 6

אז מה עושים? על הטיפול הקונבנציונלי באלרגיה

אחת ההמלצות השגורות הן להימנע מיציאה מהבית. דבר זה אמנם עשוי להוריד את הסיכוי לחטוף אלרגיה, אבל לכו שבו בבית כשבחוץ הטבע משתולל ומזג האוויר הנפלא ממש מזמין לצאת החוצה. כך שאפשרות מניעה זו אינה ריאלית.

40

פסקה 6

הטיפול התרופתי יכול בדרך כלל אנטי היסטמינים, למאבק במחוללי התגובה האלרגית בגוף.

פסקה 7

אפשרות נוספת היא תרופות על בסיס סטרואידים, שמטרתן להקל על התגובה האלרגית על ידי דיכוי המערכת החיסונית. תרופות אלו הן גם אנטי דלקתיות ויסייעו להפחית את ההליך הדלקתי, אם התפתח.

45

פסקה 8

תרופות אלה משפיעות מצוין בדרך כלל בטווח הקצר אך בשימוש לאורך יכולות לפגוע במערכת החיסון ולגרום לתופעות לוואי.

פסקה 9

ואפשר גם אחרת: טיפול באלרגיה בעור לפי הרפואה הסינית

מטרת הטיפול ברפואה הסינית היא להחזיר את מערכת החיסון לאיזון, על מנת שתשוב לפעול בצורה נכונה ולא לשגר נוגדנים שלא לצורך. האבחון שמבצע המטפל הוא בעל חשיבות עליונה, כיוון שכך מתברר מקור האלרגיה. למשל, יכול להיות שהאלרגיה התאפשרה בראש ובראשונה בשל חוסר איזון של אחד האיברים הפנימיים, ולכן יש למקד את הטיפול בו.

50

פסקה 10

דיקור – כלי מרכזי בדרך להחזרת הגוף לתפקוד מאוזן ונכון. הדיקור יעיל כ"עזרה ראשונה" להפחתת הגרד והפריחה בעור, ולהרגעת הגוף הדווי מהתגובה האלרגית.

55

צמחי מרפא – מוסיפים לחות לעור היבש והפגוע ומזינים אותו בחומרים שכה חיוניים לו בעת התקף אלרגי.

פסקה 11

משחות טבעיות – במקרה הצורך, יזדקק המטופל למשחות על בסיס צמחי וטבעי לחלוטין, להזנת העור והרגעתו.

60

תזונה נכונה – על מנת לשמור על איזון, ייתכן כי המטפל ימליץ על שינוי בתזונה, לעתים אף על תוספי תזונה טבעיים.

פסקה 12

באופן כללי, התזונה הנכונה בעת אלרגיה בעור היא בעלת השפעה מקררת לגוף הבעור: ירקות כמו מלפפון, עגבנייה, ברוקולי, אספרגוס, חסה, פטריות,

65

פלפל אדום ועוד; פירות כמו בננה, תפוח, אגס, מלון, אבטיח ועוד; קטניות ודגנים – גריסים, דוחן, אורז לבן, אפונה, עדשים.

מזונות שיש להימנע מהם במהלך אלרגיה או טיפול בה: ירקות ושורשים מחממים כמו בצל יבש, בצל ירוק, שום, שמיר, שומר, עירית, כרשה; מוצרי חלב על כל סוגיהם; בשר; תבלינים חריפים ומחממים, כמו הל, ג'ינג'ר, קינמון, חזרת, פלפל חריף, פלפל שחור, אגוז מוסקט ועוד; וקפה, אלכוהול, יין וסוכר. לסובלים מאלרגיה נשימתית עם ליחה, מומלץ להימנע ממוצרי חלב.

פסקה 16

70

מטלת סיכום ממזג

לקראת "יום הבריאות העולמי" שייערך בבית ספרכם התבקשתם לכתוב סיכום על נושא "תופעת האלרגיה (רָגְשֶׁת)".

בכתיבתכם הציגו את תופעת האלרגיה, את הגורמים לה ואת הדרכים להתמודד עמה. בכתיבתכם התבססו על שני הטקסטים, הקפידו על דרכי מסירה מקובלות. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-20 שורות (כ-200 מילים).

1. הסימפטומים של האלרגיה כוללים **גודש** באף. (על סמך המאמר)
 - א. מה משמעות המילה "**גודש**"? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - (1) גירוד (2) יובש (3) עודף (4) לחות
 - ב. באיזה מהמשפטים הבאים המילה המודגשת מתאימה להקשר בצורה הטובה ביותר? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - (1) בכל בוקר אני עומדת בפקקים בשל **הגודש** בכבישים.
 - (2) יש לי **גודש** רב במהלך שנת הלימודים הנוכחית.
 - (3) **גודש** רב במסמכים מאפיין את משרד המשפטים.
 - (4) למרות **הגודש** במספר עורכי הדין, עדיין רבים מבקשים ללמוד את המקצוע.
 - ג. "הגדיש את הסאה"

סאה = אחת מהמידות שהיו נהוגות בימי קדם.

הסבירו את משמעות הצירוף "**הגדיש את הסאה**".

2. **לגנטיקה** יש השפעה ברורה על האלרגיה.

באיזה תחום מחקר עוסקת **הגנטיקה**? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

 - א. חקר המוח ב. חקר השפה ג. חקר התורשה ד. חקר הלב

3. הדרך היחידה המוכרת **למיגור** האלרגיה ולהכחדתה היא מתן חיסונים.
 מהו היחס בין שתי המילים המודגשות? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 א. נרדפות ב. ניגודיות ג. היכללות

תרגיל 5

קראו את המאמר שלפניכם וענו על השאלות שאחרי.

תולעת הספרים גוססת?

(מעובד על פי מאמרה של שמחה סיגן*, עיתון "גלובס", 22.2.2011)

<http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000625382>

- פסקה א** רשת חנויות הספרים השנייה בגודלה בארצות הברית, שהודיעה לפני ימים אחדים על פשיטת רגל, מסמלת תקופה חדשה שבה חדשנות טכנולוגית מאיצה שינויים סוציו-דמוגרפיים ויוצרת התנהגות צרכנית שונה.
- פסקה ב** בעוד שבעבר הלא כל כך רחוק שינויים מעין אלה ארכו עשרות שנים, הרי שעתה הם מואצים בקצב מהיר שהאנושות טרם ידעה כמוהו. לפי חברת הסקרים magnet, מתברר כי אחד הסימנים למציאות החדשה שאיתה מתמודד כעת עולם המו"לות הוא כי מאז תחילת שנת 2008 נסגרו בצפון אמריקה 18 אלף דוכנים למגזינים, כלומר ירידה של 11.4% במספר דוכני העיתונים במדינה.
- פסקה ג** אחת הסיבות לכך היא כניסתן של חנויות הנוחות לתחום זה, אבל אין ספק שהאינטרנט, ולאחרונה גם מחשבי הטבלה כמו ipad, שמציעים לבעליהם להוריד מגזינים במחירים נמוכים יותר וקריאה בנוחות של נסיעה ברכבת או השתרעות על הכורסה בבית, הם שתרמו ליצירת המצב החדש. בקושי חלפו ארבע שנים מאז שהשיקה חברת אמזון את הספר האלקטרוני, קינדל, והוא ודומיו הרבים כבר חודרים במהירות אל השוק ומשנים את הרגלי הקריאה של רבים מאיתנו.
- פסקה ד** עתה מקובל לייחס את הקשיים העוברים על חנויות ועל רשתות ספרים למחשבי הלוח כמו קינדל, אייפד ואחרים, וכן גם למיליוני, כן מיליונים, הכותרים שנסרקו על ידי אמזון, גוגל ואחרים, המאפשרים להוריד במהירות ובקלות ספרים, מגזינים ומאמרים אל תוך קרביו של הספר האלקטרוני, שמשקלו נע, תלוי בסוג, בין 250 ל-700 גרם.

* הכותב הוא יועץ לשיווק.

שאלות

1. לפי פסקה א הפותחת את המאמר, מה מצבן של חנויות הספרים בעולם?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. נמצאות במצב שיכול להיות טוב יותר, אך אל דאגה הוא ישתפר.
 - ב. נמצאות בתהליך הידרדרות מתמיד עד כדי סגירה סופית.
 - ג. נמצאות במצב קשה, אך התאמה למציאות החדשה יכולה לסייע להן.
 - ד. נמצאות במצב קשה, ושום שינוי אינו יכול להשפיע עליהן לטובה.
2. "תולעת הספרים גוססת?" (כותרת המאמר).
 - א. הסבירו מהו האמצעי הרטורי שבו כותב המאמר משתמש.
 - ב. כיצד השימוש באמצעי רטורי זה מסייע לכותב המאמר להשיג את מטרותו?
 - ג. האם המאמר עונה על השאלה המוצגת בכותרת? אם כן, מהי התשובה והיכן היא מופיעה?
3. עולם המו"לות נמצא במציאות חדשה.
 - א. העתיקו למחברתכם את הטבלה שלפניכם והשלימו אותה על פי הכתוב במאמר.

הווה	עבר	
		קצב השינויים
		חלוקת הזמן הפנוי
- ב. כתבו מסקנה אחת העולה מתוך ההשוואה שערכתם.
4. בכתיבת טיעון הכותבים משתמשים ברכיבי טיעון שונים: טענה, הנמקה, הפרכה והסתייגות.
 - א. ציינו מהי הטענה העיקרית העולה בפסקה ד.
 - ב. מבין רכיבי הטיעון: טענה, הנמקה, הפרכה והסתייגות, ציינו מה תפקידה של פסקה ה במאמר בזיקה לטענה הנטענת בפסקה ד.
5. כותב המאמר מציע לענף המו"לות לבצע שינויים כדי להתאים את עצמם למציאות החדשה שבני הנוער חיים בה. מה הוא מציע להם?

6. לפניכם קטע מתוך המאמר "הנוער של היום – לא מה שהיה פעם...?"
קראו את הקטע וענו על הסעיפים שאחריו.

הופתעתם מנתונים סטטיסטיים שמציג השנתון "ילדים בישראל 2006" של המועצה הלאומית לשלום הילד? גם אני. פרק שלם בשנתון זה מתייחס לתרבות הפנאי והבילוי של ילדים ושל בני נוער. אחד הנתונים הוא שהבילוי בקניון ובמרכזי קניות הפך להיות מאוד פופולארי – 82% נוהגים לבקר בקניונים ובמרכזי קניות. אבל במקום השני זכה השנתון "קריאת ספרים". ועוד נתון מחמיא הוא שמחציתם של בני הנוער עוסקים בפעילות התנדבותית.

(מעובד על פי מאמרה של תרצה הכטר, <https://hatzlacha.wordpress.com/author/tirzahechter/>)

- א. הסבירו מדוע הקטע שלפניכם סותר את המאמר שקראתם.
ב. העלו השערה כיצד ניתן להסביר סתירה זו.

7. מטלת דיווח

קראו את המאמר "תולעת הספרים גוססת?" ודווחו עליו בעל פה במשך כשתי דקות. בדיווחכם הציגו את השינויים הטכנולוגיים שחלו בעשור האחרון ואת השפעתם על חלוקת הזמן הפנוי של בני הנוער ועל ענף המו"לות. הציגו פתרונות אפשריים להתמודד עם המציאות החדשה. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

8. מטלת דיון בעל פה

קראו את נושא הדיון שלפניכם.
בשלב הראשון, אחרי קריאת הנושא, התחלקו לקבוצות, ובכל קבוצה דונו בדילמה שהועלתה, הציגו כמה שיותר נימוקים: נימוקים תומכים, מסתייגים ומנוגדים.
בשלב השני, תלמיד מכל קבוצה יציג במליאה הכיתתית את נימוקים שעלו בקבוצה שלו, ויתקיים דיון פתוח בין נציגי הקבוצות השונות.
במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).
נושא הדיון: יש הטוענים כי השינויים הטכנולוגיים שחלו בעשור האחרון משפיעים על חלוקת הזמן הפנוי של בני הנוער ועל ענף המו"לות.
בדיווחכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

9. מטלת סיכום

- כתבו סיכום בהיקף של 12 שורות (כ-120 מילים) של המאמר "תולעת הספרים גוססת?".
בסיכומכם הציגו את הבעיה המתוארת במאמר ואת הדרכים להתמודדות עמה.
10. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

למה ילדים לא קוראים ספרים בעידן המסכים?

(ד"ר שלי גפן, אתר המרשתת: הדוקטור - פורטל רפואה ובריאות

<http://www.hadoctor.co.il/>, 26 במרס 2014)

קריאת ספרים היא אחת מהפעילויות המרכזיות בחיי הילדים לאורך השנים. קריאת ספרים מאפשרת להרחיב אופקים, להכיר עולמות אחרים, להזדהות עם דמויות שונות וכן לפתח דמיון ויצירתיות. בשנים האחרונות חלה ירידה משמעותית בכמות ובהיקף שעות הקריאה בקרב ילדים ובני נוער. הסיבות רבות ומגוונות אבל אין ספק שאחת מהן היא המסכים.

פסקה א

5

המסכים מושכים את תשומת הלב של הילדים ומאפשרים להם להיכנס לעולם ויזואלי, צבעוני וקליפי, עולם וירטואלי תלת ממדי המציג דמויות חיות במצבים אמיתיים ודמיוניים, ומאפשר לילד להתחבר לעולם זה בקלות וללא צורך בחסמי כניסה. השפה של המסכים היא שפה המובנת לכל ילד בכל גיל, ולכן הוא אינו זקוק לתיווך של המבוגרים בצריכה והבנה של התכנים הנצפים. הילד לומד בקלות לשלוט בשלט ובכך נפתח בפניו עולם שלם של תכנים, משחקים, בידור והנאה בלחיצת כפתור. זאת ועוד, המסכים מרגילים את הילדים בגירויים מתמידים ובחוסר דחיית סיפוקים בקבלת מענה לצרכים שונים בחיי היומיום.

פסקה ב

10

הספרים, לעומת זאת, דורשים מהילדים מאמץ בפענוח הסימנים ובהבנת המסרים המועברים. הילדים הצעירים זקוקים למבוגר שיתווך עבורם את התכנים ואינם יכולים להבינם באופן עצמאי. הספר דורש ריכוז רב לאורך זמן והעלילה בו מתפתחת לאט. הספר אמנם מאפשר חיבור לתכנים, דמויות ואירועים אך נדרש הרבה דמיון ויצירתיות בפענוחם. כיום, ניתן למצוא כל ספר בעולם בגרסה וירטואלית ודיגיטלית וכן ניתן למצוא את רוב הספרים גם בפורמט של סרטים או תכניות טלוויזיה. לפיכך, ילדים כיום לא רואים טעם או תרומה במאמץ הנדרש לשם קריאת ספר ולמול המסכים המזמינים אותם מכל עבר.

פסקה ג

20

* ד"ר שלי גפן הנה מרצה ותיקה בתקשורת (במכללה למינהל, אוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטה הפתוחה). בימים אלה סיימה את כתיבת הדוקטורט בנושא המשפחה והתקשורת. מעבירה הרצאות/סדנאות ויעוץ לילדים, הורים ואנשי חינוך במציאות התקשורתית כיום.

פסקה 3

25 אז מה מקומנו כהורים במציאות תקשורתית זו? עלינו כהורים לכוון את הילדים להיחשף ולהכיר את עולם הספרים, עלינו לעזור להם להבין שבספרים רב הנסתר על הגלוי ובכך טמון היופי שלהם! קריאת ספרים מאפשרת לילד להביא את עצמו לסיפור, להיכנס לדמות, לחוות איתה את החוויה ולהחליט מה יהיה הסוף בעיניו, ולא להישען על ההבניה הוויזואלית שמישהו אחר החליט עבורו. הספר מאפשר חוויה משותפת ואינטימית של הורה וילד שהלכה לאיבוד בעידן המסכים שבו ילדים צופים בגפם בתכנים שלכאורה אינם דורשים נוכחות או תיווך הורי, אך גורמים למציאות של התפצלות המשפחה לחדרים לפי מיקום וזמני התכנים הנצפים. הספר הוא הזדמנות נהדרת עבור ההורים ללמד את הילד ערכים חינוכיים שפחות קיימים במסכים ולעזור לו להבין מי הוא, מה זהותו ומה ירצה להיות כשיגדל בהתאם לדיאלוג המתקיים לאחר קריאת ספרים ביחד במסגרת משפחתית 30 ונעימה. אמנם ילדינו הם דור המסכים והם מומחים בתחומים רבים, אבל כדאי שילמדו גם להתחבר וליהנות מספר טוב הבנוי מדפים כבסיס איתן וחינוכי לצד צריכת המסכים.

מטלת סיכום ממוזג

לקראת פרויקט עידוד קריאה בבית ספרכם התבקשתם לכתוב סיכום על נושא "השפעת הטכנולוגיה על קריאת ספרים". בכתביבתכם הציגו את השפעות ההתפתחות הטכנולוגית על קריאה בקרב ילדים ועל ענף המו"לות ואת הדרכים להתמודד עמן. בכתביבתכם התבססו על שני הטקסטים, הקפידו על דרכי מסירה מקובלות. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "בעוד שבעבר הלא כל כך רחוק שינויים מעין אלה ארכו עשרות שנים, הרי שעתה הם

מואצים". (פסקה ב)

א. כתבו מה משמעות המילה "**מואצים**".

ב. לפניכם חמישה זוגות מילים.

העתיקו למחברתכם את הזוג יוצא הדופן מבחינת היחס בין המילים.

(1) פיצויים-שילומים (2) תריסר-רבעה (3) יעד-מטרה

(4) תפיסה-השקפה (5) סֶרֶק-ריק

2. "בעבר הרחוק, **טרום** האינטרנט, המתחרה היחיד המשמעותי לזמן המוקדש לקריאה היה

הטלוויזיה". (פסקה ו)

א. מה משמעות המילה "**טרום**" בהקשר הנתון לפניכם?

ב. אילו מהמילים הבאות ניתן לצרף למילה "**טרום**"? העתיקו אותן למחברתכם.

ילדות, טיסה, חובה, כתיבה, תיכון, קריאה

תרגיל 6

קראו את המאמר שלפניכם וענו על השאלות שאחריו.

יצירתו של חיים נחמן ביאליק בזמנו: מה זוכרים ומדוע?

(מעובד על פי מאמרם של אילנה אלקד-להמן ויצחק גילת, כתב העת "דפים", תשס"ט, 2009)

חיים נחמן ביאליק נחשב בקרב רבים מדוברי העברית למייצג הקנון של הספרות העברית. מאז פרסום שירו הראשון "אל הציפור" בשנת תרנ"ב (1882) הוא נחשב בעיני רבים "משורר לאומי". מטרתו של מחקר זה ללמוד על מקומו של ביאליק בעולם התרבות של ישראלים בזמנו. המחקר בוחן את המידה שבה יצירתו של ביאליק, ובעיקר השירה לילדים, זכורה בקרב שלושה דורות.

בישראל שבים ומדברים על ירידת ערך השירה בתודעת הציבור. שירה בעברית לילדים כמעט אינה נכתבת בשנים האחרונות, אך במקביל ולכאורה

פסקה א

קנון = קובץ של יצירות ספרותיות שהציבור מסכים כי הן יצירות ספרותיות חשובות, והן מייצגות בעיניו את תחום הדעת "ספרות".

5

פסקה ב

שאלות

1. "חיים נחמן ביאליק נחשב בקרב רבים מדוברי העברית למייצג הקנון של הספרות העברית".
(פסקה א)
מדוע היה חשוב לכותבי המאמר לציין עובדה זו בראשית הטקסט?
2. בשורות 7-11 במאמר מוצגת סתירה (ניגוד) בין שני עניינים.
א. ציינו מהם שני הנושאים העומדים בסתירה זה לזה.
ב. הסבירו את הסתירה בין שני העניינים.
3. ציינו שתי דרכים שבאמצעותן מטמיעים את יצירותיו של ביאליק בקרב בני הדור הצעיר.
4. התבוננו בתרשים 1: "היצירות הזכורות ביותר באופן ספונטני" וענו על הסעיפים הבאים:
א. על סמך נתוני התרשים, כתבו מסקנה אחת על הקשר שבין שירי ביאליק לבין אזרחי ישראל.
ב. על סמך נתוני התרשים, כתבו מסקנה על מידת הזיכרון של המשתתפים במחקר.
5. א. התבוננו בשני התרשימים הנלווים למאמר וכתבו מה ההבדל ביניהם מבחינת הנתונים.
ב. התבוננו בשני התרשימים הנלווים למאמר וכתבו מה ההבדל ביניהם מבחינת המסקנות.
6. א. לפניכם שני משפטים ובהם מילים המשמשות מאזכרים.
ציינו למה מתייחס כל מאזכר.
(1) **הוא** נחשב בעיני רבים משורר לאומי. (שורה 3)
(2) אי אפשר לגדול בארץ בלי שיר **זה**. (שורות 38-39)
ב. לפניכם משפט ובו מילים מודגשות, ציינו את המשמעות של המילים בהקשר שבו הן מופיעות.
"לשם כך תווים של שירים מולחנים הודפסו בצד הטקסט השירי במקראות". (שורות 17-18)
7. מה תפקיד המידע הכתוב בסוגריים בפסקה ה?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
א. להדגיש לקוראים את חשיבות המחקר.
ב. להפנות את הקוראים למידע נוסף.
ג. למשוך את תשומת לב הקוראים לאופן שבו המחקר התבצע.
ד. למסור מידע נוסף לקוראים על אופן ביצוע המחקר.

8. מטלת דיון בעל פה

קראו את נושא הדיון שלפניכם.
בשלב הראשון, אחרי קריאת הנושא, התחלקו לקבוצות, ובכל קבוצה דונו בדילמה שהועלתה, הציגו כמה שיותר נימוקים: נימוקים תומכים, מסתייגים ומנוגדים.
בשלב השני, תלמיד מכל קבוצה יציג במליאה הכיתתית את הנימוקים שעלו בקבוצה שלו, ויתקיים דיון פתוח בין נציגי הקבוצות השונות.
נושא הדיון: יש הטוענים כי צריך לשנות את תכנית הלימודים בספרות וללמד רק יצירות חדשות ומודרניות, יצירות שנכתבו בעשר השנים האחרונות, ובכך להפוך את תחום הדעת ספרות מעניין יותר עבור התלמידים.
הביעו את עמדתכם על יוזמה זו, התייחסו גם לתועלת שביוזמה זו וגם למחיר שהיא עלולה לגבות. בדיונכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

9. מטלת סיכום

כתבו סיכום בהיקף של 12 שורות (כ-120 מילים) של המאמר, שישמש כעלון מידע. בסיכומכם הציגו את מהלך המחקר ואת תוצאותיו.

1. לפניכם שני משפטים ובהם מילים מודגשות.
 - "בשנת 1999 הוקם באינטרנט פרויקט בן-יהודה בהשראת פרויקט גוטנברג, שתכליתו להנגיש לכול את הקלאסיקה של הספרות העברית". (פסקה ב)
 - **תכלית** מוסד הנישואים היא לבנות בית ולהקים משפחה.
- א. מה משמעות המילה "**תכלית**" בשני המשפטים? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - (1) אחריות (2) מטרה (3) תועלת (4) תועלת
- ב. לפניכם שני משפטים
 - אסור **בתכלית האיסור** לתת שוקולד מריר, צימוקים וענבים.
 - שואב האבק החדש הוא **רב-תכליתי**: שואב, מנקה, שוטף ומייבש.
- ציינו באיזה מבין שני המשפטים המשמעות של המילה "**תכלית**" זהה למשמעותה בסעיף א. נמקו את תשובתכם.
- ג. הגדירו את המילה "**תכלית**" באמצעות המילה "יעד".

2. בפסקה ד שבמאמר כתוב: "בבדיקת מידת ההיזכרות ה**ספונטנית** של המשתתפים, רובם זכרו את השיר 'קן' לציפור".
- א. לשלוש מארבע המילים שלפניכם יש משמעות זהה. מהי המילה הנותרת?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
- (1) סמוי (2) ספונטני (3) עלום (4) חבוי
- ב. המילה "**ספונטני**" מנוגדת במשמעותה למילים מחושב, לא מכוון.
הגדירו את המילה ספונטני באמצעות המילים מחושב, לא מכוון.

תרגיל 7

קראו את המאמר שלפניכם וענו על השאלות שאחריו.

תבנית נוף מולדתנו

(מעובד על פי מאמרו של עמית מנדלסון, "האייל הקורא", 20.10.2003)

<http://www.haayal.co.il>

- פסקה א** ארץ ישראל הקטנה מגוונת במיוחד מבחינה נופית, הן בנוף הטבעי - הרים, מצוקים, חופי ים ומדבר - והן בנופים חקלאיים, בהם בני אלפי שנים (כגון מדרגות ההר ומעיינות הנקבה של הרי ירושלים), ובהם צעירים יחסית (כגון פרדסי השרון ושדות העמקים).
- פסקה ב 5** בעבר, ההתייחסות לנוף זכתה לחדור למקורותינו. אפשר למצוא אותה בציטוטים בתנ"ך ובספרות החכמים, כמו "כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא" (ירמיהו מ"ו), או בדברי רבן שמעון בן גמליאל: "סימן להרים - מילין, סימן לעמקים - דקלים, סימן לנחלים - קנים, סימן לשפלה - שקמים" (פסחים פרק ד דף נ"ג). אפשר למצוא אותה בשירה ובספרות של הדורות הקודמים, כמו "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו" (טשרניחובסקי), "שם הרי גולן" (רחל) ועוד. כיום, לעומת זאת, נדמה כי ההתייחסות לנוף הארץ הולכת ונעלמת, והנוף נופל קורבן ליוזמות הפיתוח השונות.
- פסקה ג 10** עבור מתכנני הכבישים והמסילות, הנוף הוא בדרך כלל מטרד שיש לבתרו כדי לאפשר נסיעה מהירה ונוחה. המנהרות המעטות שנמצאות בכבישי ארצנו, נבנו לאחר מאבק של הגופים הירוקים, או מאילוצים תחבורתיים, אך לא ביוזמת המדינה - וכך, הצלקות נראות למרחוק. גם מחצבות לא מעטות נמצאות דווקא ליד עורקי תנועה ראשיים, כמו מחצבות כביש החוף ועוד. שילוט חוצות פראי כבר מזמן הפך לנורמה, ובמקומות מסוימים הוא אף מוסד (נתיבי איילון, לדוגמה). ואם לא די בכך, בשנים האחרונות החלו

שאלות

1. מהי המטרה המרכזית של כותב המאמר? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - א. להסביר את חשיבות נוף מולדתנו.
 - ב. להדריך את הקוראים בנושא שימור נוף מולדתנו.
 - ג. למנות את יתרונות תבנית נוף מולדתנו.
 - ד. למחות כנגד הרס נוף מולדתנו.
2. השוו בין ההתייחסות לנוף המולדת בעבר ובהווה.
3. ציינו על פי המאמר אילו גורמים אחראים להרס נוף מולדתנו ומדוע.
4. א. מה תפקיד הסוגריים בשורות 2-3?
 ב. מה תפקיד המרכאות בפסקה ב?
5. כותב המאמר טוען בפסקה ז כי יש להגן על נופי הארץ למעננו ולמען הדורות הבאים. האם אתם מסכימים עמו או מתנגדים לו? נמקו את תשובתכם.
6. **מטלת סיכום**
 סכמו את המאמר בהיקף של כעשר שורות (כ-100 מילים). בסיכומכם הציגו את הבעיה, את האחראים לה ואת הדרך להתמודד עמה.
7. **מטלת דיון בעל פה**
 לפניכם נושא לדיון פתוח בכיתה.
 לפני תחילת הדיון הכיתתי על כל אחד מכם לארגן את עמדתו בנושא, את הנימוקים התומכים בה, ולהתכוון לטענות מנוגדות שעשויות לעלות במהלך הדיון.
 דונו בטענה כי יש לשמר את נופי ארצנו וייחודם, משום שארגון אונסק"ו (ועדה עולמית האחראית על בחירת אתרים כאתרי מורשת עולם ב-187 מדינות) מכריז על אתרים ראויים כעל אתרי מורשת עולם על מנת להגן על המורשת הטבעית והתרבותית העולמית. לדוגמה, בישראל העיר עכו הוכרזה כעיר מורשת עולם.
 הביעו את עמדתכם על טענה זו, התייחסו גם ליתרונותיה וגם לחסרונותיה.
 בדיונכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

1. "יחד עם שמירת האלמנטים הטבעיים, חסרה בארץ גם התייחסות לשמירת ה**צביון** האדריכלי

של השכונות הוותיקות בערים". (פסקה ו)

א. מה משמעות המילה "**צביון**"? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

(1) אופי (2) יופי (3) ייחודיות (4) גיוון

ב. באיזה מהמשפטים הבאים המילה המודגשת מתאימה להקשר בצורה הטובה ביותר?

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

(1) **צביון** השיעור לא היה מובן לכל תלמידי הכיתה.

(2) **צביון** מדינתנו הוא יהודי, על פי ההלכה.

(3) **צביון** טקסט זה הוא טיעוני.

(4) **צביון** הסרט מתמקד בשתי דמויות מרכזיות.

2. "שילוט חוצות פראי כבר מזמן הפך ל**נורמה**". (פסקה ג)

א. המילה המודגשת במשפט זה היא מילה מלועזית.

מהי משמעותה? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

(1) שגרה (2) רשות (3) סטנדרט (4) ידע

ב. **נורמה – נורמטיבי**

(1) מה ההבדל בין שתי המילים מבחינת חלק הדיבור?

(2) לפניכם שני משפטים.

העתיקו למחברתכם את המילה שניתן לשבח בכל אחד מהמשפטים.

• התנהגות אלימה היא פסולה בחברה הישראלית.

• מעשה אלים אינו מקובל בחברה שלנו מפני שהוא אינו מעשה
.....

3. "כשמות של **מיזמי** בנייה". (פסקה ד)

העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

המילה "**מיזם**" היא מילה עברית שחודשה על ידי האקדמיה ללשון העברית למילה -

א. אובייקט ב. פרויקט ג. סובייקט ד. אנרכיסט

4. "הנוף הוא בדרך כלל מטרד שיש ל**בטרו** כדי לאפשר נסיעה מהירה ונוחה". (פסקה ג)

א. פרקו את המילה המודגשת לשני חלקים.

ב. קבעו את חלק הדיבור של המילה המודגשת.

ג. כתבו מילה נרדפת למילה המודגשת במשפט.

פסקה 1

25 החוקרים ציינו כי יש להתייחס לממצאים בזהירות, במיוחד משום שהשוקולד המסחרי הנמכר כיום עשיר בקלוריות, כ-500 קלוריות לכל 100 גרם, וכי אכילת כמויות גדולות של שוקולד מביאה לעלייה במשקל ועמה הגברת הסיכון לסוכרת ומחלות לב. עם זאת הם מציינים כי בהתייחס ליתרונות הבריאותיים של השוקולד, על היצרניות להפחית את כמות השומן והסוכרים במוצרי השוקולד.

שאלות

1. הטקסט שלפניכם מדווח על מחקר רפואי שתוצאותיו הוצגו בכנס האיגוד האירופאי לקרדיולוגיה שנערך בפריז.
השלימו במחברתכם על פי הטקסט:
 - א. שאלת המחקר -
 - ב. תוצאת המחקר -
 - ג. מסקנת המחקר -
 - ד. הסתייגות החוקרים -
 - ה. המלצת החוקרים ליצרנים -
2. מדוע הכותב מתחיל את הטקסט בשאלה? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - א. כי הכותב רוצה לדעת את התשובה.
 - ב. כדי לעניין את הקוראים בטקסט.
 - ג. כי קשה לענות על השאלה.
 - ד. כדי להזכיר לקוראים עד כמה שוקולד מתוק.
3. יעל מאוד אוהבת לאכול שוקולד, ובעקבות קריאת תוצאות המחקר החליטה להגדיל את צריכת השוקולד. על פי המידע בטקסט, איזה סוג שוקולד הייתם ממליצים לה לקנות: שוקולד חלב או שוקולד מריר. נמקו את תשובתכם.
4. כותב הטקסט מנסה לשכנע את הקוראים באמיתות תוצאות המחקר בעזרת:
 - העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - א. ציטוט דברי מומחים
 - ב. תיאור איכותם של מוצרי שוקולד
 - ג. ציטוט מן החוק.
 - ד. תיאור מחקרים אחרים

5. "בכל מחקר השוו שתי קבוצות: האחת שצרכה כמות גדולה של שוקולד והשנייה, שצרכה כמות מינימאלית." (פסקה ד)

חלוקת הנבדקים לשתי קבוצות נפוצה מאוד במחקרים. לשם מה חשוב לציין זאת בתיאור המחקר? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

- א. כדי לתאר את אוכלוסיית המחקר.
- ב. כדי להוכיח שהמחקר אמין.
- ג. כדי להציג את מסקנות החוקרים.
- ד. כדי להמליץ על דרכים ליישום מסקנות המחקר.

6. כתבו על פי הטקסט שלוש המלצות הקשורות לאכילת שוקולד.

7. מטלת סיכום

סכמו את הטקסט בהיקף של כ-10 שורות (כ-100 מילים). בסיכומכם תארו את המחקר ואת תוצאותיו.

8. קראו את המאמר שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

מכורים למתוק

(מעובד על פי מאמרה של עדנה מינץ, "חיים אחרים", הירחון האלטרנטיבי הישראלי לרפואה טבעית, לתרבות רוחנית ולמעורבות חברתית מקבוצת "מוטו תקשורת", 15/09/2011)

<http://www.ifeel.co.il/page/18813>

פסקה א האם אתם כמהים לקפה, לסוכר או לפחמימות בשעות אחר הצהריים? האם אתם סובלים ממצבי רוח, מעייפות מתמשכת ומהתקפי זלילה בלתי מוסברים? אם כן, מאוד יכול להיות שקפה, סוכר ופחמימות מזוקקות הם הסיבה לכך.

פסקה ב 5 שלושת החומרים האלה, הממכרים ממש כמו הרואין וקוקאין, מעלים את רמת הסוכר בדם במהירות ולאחר זמן קצר גורמים לצניחתה. לשינויים החדים האלה ברמת הסוכר בדם יש השלכות רציניות הן מבחינה נפשית והן מבחינה גופנית.

פסקה ג 10 איך זה בעצם קורה? יש לנו על הלשון שני קולטנים שמזהים טעם מתוק. בימי קדם הסוכר המזוקק לא היה קיים. אם אנשים רצו לאכול דבר מה מתוק, הם היו אוכלים פירות טריים ויבשים, ירקות מתוקים (בתקופה מאוחרת יותר) ודבש (בצמצום). צריכת הסוכר הגבוהה של האדם המודרני

* כתבות נוספות בנושא אפשר למצוא באתר www.ifeel.co.il.

מביאה לכך שקולטני הטעם מתרגלים לנוכחות הסוכר ומגיבים רק לכמויות גדולות שלו. כתוצאה מכך, מרכז ההנאה במוח, המקושר לקולטנים, מפתח תלות הולכת וגוברת בסוכר - ממש כמו תלות בסמים.

15

פסקה 3

השפעת צריכת הסוכר עלינו היא הרסנית. היא גורמת להשמנת יתר, לסוכרת נעורים ולסוכרת מבוגרים, לשומנים בדם, לסרטן, למחלות לב, לעששת שיניים ועוד. הסוכר מחליש את המערכת החיסונית ומעודד יצירת תאים סרטניים, ואלו צורכים כמויות גדולות של סוכר.

20

פסקה 4

תעשיית המזון המודרנית משופעת במוצרים עתירי סוכר. רוב הציבור, למשל, לא יודע שברוב דגני הבוקר יש כ-40 אחוזים סוכר. סוכר הוא משפר טעם מעולה והוא מצוי באופן סמוי במזונות שונים, בין שהם אפויים, מטוגנים, מבושלים, קפואים, משומרים או מיובשים.

25

פסקה 1

צמצום כמויות הסוכר והפחמימות המזוקקות והחלפתם בפירות טריים, בפירות מיובשים ובממתקים טבעיים יסייעו במניעת הנזקים הללו ויתרמו לבריאות הגוף והנפש.

א. הטקסט והמאמר פותחים בשאלה.

(1) העתיקו את השאלה הפותחת כל אחד מהם.

(2) מה משותף לשתי השאלות?

(3) נסחו במשפט במילים שלכם את תשובת כותב הטקסט וכותבת המאמר לשאלה

(סה"כ 2 תשובות).

ב. פסקה ב במאמר פותחת במילים: "שלושת החומרים **האלה**, הממכרים.....".

(1) למי מתייחס המאזכר "**האלה**"?

(2) למה חומרים אלה משווים?

(3) לאיזו מטרה הכותבת עורכת הקבלה (השוואה)?

(4) יש הטוענים כי השוואה זו אינה הוגנת? הציגו נימוק אחד התומך בטענה זו.

ג. כתבו על פי המאמר שתי המלצות הקשורות לאכילה.

ד. בכל בוקר רונן אוכל דגני בוקר עם חלב, לבית הספר הוא לוקח כריך עם שוקולד או עוגת שוקולד, בצהריים הוא מעדיף לא לאכול ארוחה בשרית, אלא נהנה מאכילת שתי שקיות חטיפים. בערב בוחר רונן לאכול שוב דגני בוקר או מעדני שוקולד עם עוגיות. האם רונן נוהג על פי ההמלצות המפורטות במאמר? נמקו את תשובתכם.

ה. מטלת דיווח

דווחו במשך כשלוש דקות על ההשלכות הבריאותיות של ההתמכרות למתוק ועל הדרך להתמודד עימה.

במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

9. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

השוקולד: משפר מצב רוח, מספק אנרגיה ומגן על הלב

(מעובד על פי מאמרה של ד"ר מאיה רוזמן, אתר המרשתת:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2822397,00.html>, 23 בנובמבר 2003)

למרות 520 הקלוריות שיש ב-100 גרם שוקולד ממוצע, למרות 25% השומן שבו, ועל אף שישנם אנשים המפתחים אליו אלרגיה (או מיגרנות), בשוקולד לסוגיו יש גם הרבה יתרונות תזונתיים, לשמחת המכורים.	פסקה א
האינדיאנים, שבייתו את עץ הקקאו לפני יותר מ-1,500 שנה, סברו ששורשי העץ הזה הובאו לכדור הארץ מגן עדן, ושאכילת פירות הקקאו מעניקה חוכמה ואף כוח פיזי. למשקה הקקאו הם קראו "משקה האלים", והוא נחשב למשקה קדוש המחזיר לגוף את נעוריו.	פסקה ב
5
מספרים שהאינדיאנים שתו חמש כוסות משקה קקאו מריר ביום, וכשהפסיקו לצרוך קקאו שנים רבות לאחר מכן עלה מספר החולים במחלות לב וכלי דם. ואכן, מחקרים מדעיים רבים שפורסמו בשנים האחרונות מראים שרכיבי הקקאו תורמים למניעת חמצון כולסטרול, משפרים את זרימת הדם וטובים לבריאות הלב.	פסקה ג
10
כדי ליהנות מהיתרונות התזונתיים שיש בקקאו, כדאי לדעת שככל שהשוקולד מריר וכהה יותר - כך יש בו יותר מוצקי קקאו, ואז גם גדול יותר האפקט הבריאותי. בשוקולד מריר יש במוצע 45% מוצקי קקאו, בשוקולד חלב 25% מוצקי קקאו, ובשוקולד לבן אין כמובן מוצקי קקאו כלל.	פסקה ד
15

- פסקה ה** בקקאו יש כמויות גדולות של חומרים הנקראים פלבונואידים (מסוג קטכין ואפיקטכין), שיש להם יכולת אנטי חמצונית חזקה במיוחד. גם ויטמין C וויטמין E הם חומרים נוגדי חמצון, אך הפלבונואידים המצויים בקקאו פועלים בעוצמה רבה אפילו יותר מוויטמינים אלו. נוגדי חמצון פועלים נגד תהליכי טרשת עורקים, מגנים מפני תהליכים סרטניים, ומאטים תהליכי הזדקנות. **20**
- פסקה ו** כמו כן בשוקולד יש מינרלים: אשלגן, מגנזיום, מעט ברזל, וכשמדובר בשוקולד על בסיס חלב – גם סידן. אם מחפשים היטב, מוצאים בשוקולד גם ויטמינים, בעיקר ניאצין (מקבוצה B). **25**
- פסקה ז** הקקאו מכיל חומרים, שעל פי מחקרים פועלים כמו אספירין, כלומר מווסתים את תהליך קרישת הדם בכלי הדם. מחקרים אחרים גילו שהקקאו משפר את תפקוד דופנות צינורות הדם, ובכך יכול להגן מפני טרשת עורקים. נוסף על כך, הקקאו יכול להגביר את ייצור החומר שנקרא חנקן חמצני ואת זמינותו, ובכך לתרום לשיפור זרימת הדם וללחץ הדם. **30**
- פסקה ח** השוקולד אף מספק מקור לאנרגיה זמינה מרוכזת. כלומר, הפחמימות שבשוקולד הן פשוטות (סוכר), לכן הן מתפרקות ונספגות בקלות ובמהירות מן המעיים, ותורמות לעלייה מהירה ברמת הסוכר בדם. אם כי באופן כללי, לבריאות וגם בתקופת דיאטה פעולה זו אינה רצויה, כי לאחר עלייה מהירה שכזו ברמת הסוכר גם יש ירידה מהירה. רמות גבוהות של סוכר הן אחד הגורמים לתחושת שובע, והירידה המהירה תורמת לרעב מחודש מהר לאחר האכילה. ואולם, בשעת מבחנים או ברגעים שבהם זקוקים לאנרגיה זמינה, השוקולד דווקא יכול לעזור. **35**
- פסקה ט** ולסיום, ריח השוקולד תורם לשיפור מצב הרוח, כך לפי מחקר שבדק את הקשר בין ריחות למצב רוח. על פי התוצאות, בהשוואה למזונות רבים אחרים שנבדקו, השוקולד תרם לשיפור מהותי במצב הרוח. על פי מחקרים מדעיים אחרים, השוקולד משפיע על פעילות המוח, על מצב הרוח ועל הערנות. **40**

מטלת סיכום ממוזג

לקראת "יום מתוק" שיתקיים בפורים התבקשתם לכתוב סיכום על "אכילת שוקולד" שישמש כעלון מידע. בכתביבתכם הציגו את יתרונות אכילת שוקולד. בכתביבתכם התבססו על שני הטקסטים. כתבו בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "חמישה מחקרים דיווחו על השפעה מיטיבה שיש לצריכת כמות גדולה של שוקולד על שכיחות מופחתת למחלות לב וכלי דם". (מתוך הטקסט "מחקרים רפואיים", פסקה ה)
 - א. כתבו מילה נרדפת למילה "שכיחות".
 - ב. כתבו מילה מנוגדת למילה "שכיחות".
2. "האם אתם כמהים לקפה?" (מתוך המאמר "מכורים למתוק", פסקה א)

מה משמעות השאלה שלפניכם? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

 - א. אתם סולדים משתיית קפה.
 - ב. אתם מרבים לשתות קפה.
 - ג. אתם משתוקקים לשתות קפה.
 - ד. אתם מתנזרים משתיית קפה.
3. "תעשיית המזון המודרנית משופעת במוצרים עתירי סוכר." (מתוך המאמר "מכורים למתוק", פסקה ה)
 - א. העתיקו מפסקה ו של הטקסט "מחקרים רפואיים" מילה נרדפת למילה "עתיר".
 - ב. כתבו מילה מנוגדת למילה "עתיר".

תרגיל 9

קראו את הטקסט שלפניכם ואת הקטע הנלווה אליו וענו על השאלות שאחריהם.

איראן היהודית שלא הכרתם

(צופיה הירשפלד, ynet, דצמבר 2010)

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4001121,00.html>

מזה כשלושים שנה שכף רגלו של ישראלי לא דרכה באיראן, לפחות לא למטרות תיירות ונופש. הכניסה לארץ האייתולות אסורה לישראלים. אך לא תמיד זה היה כך. היה היו שנים ארוכות של יחסי קרבה בין ישראל לאיראן, שכללו משלחות הומניטאריות וכלכליות, ואפילו בית ספר ישראלי לילדי השליחים באיראן.

בסוף החודש (31.12) תיפתח בבית התפוצות התערוכה "אורות וצללים", שתחשוף לראשונה את סיפורם של יהודי איראן, המשתרע על פני 3,000 שנה - החל מגלות בבל. "יהדות איראן היא אחת התרבויות היהודיות הוותיקות

פסקה א

אייתולות - משטרה של אנשי הדת השיעים הקיצוניים, שמטרתם להקים מדינה דתית המתנהלת לפי חוקי ההלכה המוסלמי.

5

פסקה ב

שאלות

1. בפסקה א יש שימוש בקשר של ניגוד בין שתי תקופות.
א. ציינו מהי המילה או המילים המצינות את הניגוד.
ב. אילו הן שתי התקופות המנוגדות זו לזו?
2. נסחו במשפט אחד או שניים את הטענה המרכזית של כותבת הטקסט.
3. לפי הטקסט, היהודים באיראן פעלו ותרמו בתחומי חיים שונים.
עיינו בטקסט וציינו שני תחומי חיים המוכיחים זאת.
4. עיינו בטקסט ובקטע הנלווה והסבירו את חשיבותה של "הצהרת כורש" לעם ישראל.
5. המבקרים בתערוכה יכולים למצוא בגדי חתונה מיניאטוריים ותעודות נישואים בעברית ובפרסית.
א. הסבירו מדוע מוצגים בתערוכה בגדים מיניאטוריים.
ב. הסבירו מדוע לא הסתפקו היהודים בתעודת חתונה כתובה עברית.
6. בחברה הישראלית יש בדיחות רבות המציגות את הפרסים כקמצנים.
הסבירו על פי הטקסט מדוע נוצר הסטריאוטיפ הזה.
7. בפסקה ט כתוב: "זה פרק שנשכח, אבל בשנות החמישים עד שנות השבעים הייתה נוכחות ישראלית דומיננטית למדי באיראן... היו שיתופי פעולה כלכליים רציניים, ואפילו בית ספר ישראלי לילדי השליחים".
איזה מבין המשפטים הבאים מבטא את הרעיון המרכזי של המשפטים מפסקה ט?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
א. השינוי המשמעותי חל משנות השבעים ואילך, מפני שאז הופסקו שיתופי הפעולה בין ישראל לאיראן.
ב. הפעילות הדומיננטית ביותר בכלכלת איראן התרחשה בשנות החמישים עד שנות השבעים, מפני שבתקופה זו חיו יהודים באיראן.
ג. גם היום ניתן להשיב את שיתוף הפעולה בין יהודים ואיראנים, כפי שהתקיים בשנות החמישים עד שנות השבעים, מפני שהוא אינו תלוי משטר.
ד. אסור לנו לשכוח את התקופה של שנות החמישים עד שנות השבעים של היהודים באיראן, מפני שתקופה זו השפיעה על כל העם היהודי בתפוצות.

8. מטלת דיווח

דווחו במשך כשלוש דקות על השינוי שחל ביחסו של השלטון באיראן ליהודים שחיו שם בעבר בשנות החמישים והשבעים וחיים שם כיום. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

9. מטלת סיכום

כתבו סיכום בהיקף של כעשר שורות (כ-100 מילים) של הטקסט "איראן שלא הכרתם". בסיכומכם הציגו את התערוכה, את פעולתם של היהודים באיראן ואת תרומתם לקהילה שם.

1. יהדות איראן היא אחת התרבויות היהודיות הוותיקות ביותר בגולה.
 - א. לשלוש מארבע המילים הבאות יש משמעות משותפת. מהי המילה הנותרת? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - (1) ארץ ניכר (2) תפוצה (3) גולה (4) מולדת
 - ב. הסבירו את הצירופים הבאים:
 - (1) קיבוץ גלויות
 - (2) גלות בבל
2. "היהודים הופכים מרוכלים זעירים - לאנשי עסקים". (פסקה ה)

מהי משמעות המילה "רוכל" בהקשר הנתון? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

 - א. מוציא דיבה ב. מוכר ג. מלשין ד. עני
3. "בימי הביניים חיו בפרס פייטנים יהודים מפורסמים". (פסקה ד)

מהו עיסוקו העיקרי של הפייטן? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

 - א. רפואה ב. עריכת דין ג. שירה ד. מסחר

פסקה'

במערכת החינוך הבינו את הפרינציפ ויישמו אותו, ובעיתונות המסחרית הכתובה מחקים פחות או יותר את הפורמט ההיפר-טקסטואלי מהאינטרנט. כתיבה מסורתית היא סגנון ההולך ונכחד בעידן הדיגיטלי. אמנם קורא בעידן הדיגיטלי חופשי להעניק משמעויות לטקסט שלפניו, אבל יחדל להתעניין בטקסט הספרותי הסגור. זה מה שאני לומדת מהנתון "קריאת ספרים" על ידי הנוער של היום. אני מתפלאת (ובינתיים גם שמחה) על כך במיוחד לאור ההסבר שנתתי כאן.

65

שאלות

1. מהי המטרה העיקרית של כותבת המאמר?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. למסור מידע לקוראים על חידושים דיגיטליים בכתיבת טקסטים.
 - ב. לתאר את התפתחות הטקסטים ואת השינויים שחלו בהם.
 - ג. לגרום לציבור הקוראים לנטוש את קריאת הספרים הכתובים.
 - ד. להדגים לקוראים עד כמה חשוב לקרוא טקסטים מסוגים שונים.
2. פסקה א פותחת בשאלה: "הופתעתם מנתונים סטטיסטיים שמציג השנתון 'ילדים בישראל 2006', של המועצה הלאומית לשלום הילד?"
 - א. מה סוג השאלה הזו?
 - ב. לאיזו מטרה כותבת המאמר השתמשה בשאלה מסוג זה?
3.
 - א. על פי המאמר, מהם שני סוגי הטקסטים שילדים קוראים היום?
 - ב. כתבו על פי המאמר פסקת השוואה על אודות שני סוגי הטקסטים.
4.
 - א. איזה מבין נתוני הסקר הפתיע את כותבת המאמר?
 - ב. הסבירו מדוע נתונים אלה הפתיעו אותה? בססו את תשובתכם מתוך המאמר.

5. בפסקה י נכתב: "במערכת החינוך הבינו את הפרינציפ ויישמו אותו".

א. מהו הפרינציפ?

ב. כיצד מיישמים אותו במערכת החינוך? בססו את דבריכם מתוך המאמר.

6. "אז ילדים עדיין קוראים ספרים, ספרות כתובה. וכמות הסופרים המוציאים לאור ספרים רק הולכת וגדלה".

א. הסבירו את הסתייגותה של כותבת המאמר מעובדה זו.

ב. האם אתם מסכימים עם הסתייגות זו? נמקו את תשובתכם.

7. מטלת דיווח

קראו את המאמר "הנוער של היום לא כמו שהיה פעם" ודווחו עליו בעל פה במשך כשלוש דקות. בדיווחכם הציגו את השינויים שחלו בבני הנוער, את ההשפעות החיוביות ואת ההשפעות השליליות הכרוכים בשינויים אלו. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

8. מטלת דיון בעל פה

לפניכם נושא לדיון פתוח בכיתה.

לפני תחילת הדיון הכיתתי על כל אחד מכם לארגן את עמדתו בנושא, את הנימוקים התומכים בה, ולהתכונן לטענות מנוגדות שעשויות לעלות במהלך הדיון.

נושא הדיון: יש הטוענים כי רוב הילדים בישראל אינם קוראים די ספרים, ולכן שפתם (הדבורה והכתובה) דלה.

בדיונכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

9. מטלת סיכום

כתבו סיכום בהיקף של 12 שורות (כ-120 מילים) של המאמר. בסיכומכם הציגו את הטענה העיקרית של כותבת המאמר על אודות השינויים שחלו בבני הנוער בתהליך קריאת טקסטים.

10. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

סקר התנדבות נוער 2010: עלייה של 15% בשיעור בני הנוער המתנדבים

(ג'וינט ישראל התנדבות, אתר המרשתת: <http://jointvolunteering.co.il/blog/?p=239>, מאי 2012)

בשנים האחרונות אנו עדים להתפתחות תחום המנהיגות בקרב בני הנוער במדינת ישראל. ההכרה הן של הגופים הממלכתיים הן של המוסדות הבלתי פורמליים בכוחם של בני הנוער לפתח יוזמות חברתיות בתחומים השונים המאפיינים את העשור הראשון של המאה ה-21, הובילה לבניית מערך כולל של עשייה, הכשרה וליווי של העוסקים במלאכה. מאות תכניות התנדבות שונות ומגוונות פועלות היום במרחב הפורמלי והבלתי פורמלי במדינת ישראל. אמונה בעולם ההתנדבות והמעורבות החברתית מאפשרת לבחון את פוטנציאל ההנהגה ומעורבות אזרחית פעילה בקרב בני הנוער של היום והאזרחים של המחר. גם במחקר ניתן למצוא התייחסות לנושא מנהיגות הנוער. חוקרים בעלי שם עולמי כגון לינדן ופרטמן, רוד, קודו, קאסל ואחרים, טוענים כי ניתן לפתח את תחום המנהיגות בקרב בני הנוער על ידי יצירת תנאים מתאימים המאפשרים את המעשה המנהיגותי.

עמ"ן (עיר מתנדבת נוער) הציבה את פיתוח הידע המקצועי ורשתות למידה בתחום התנדבות הנוער בארץ ובעולם כמשימה מרכזית. על מנת לבחון את המגמות השונות המתפתחות בתחום התנדבות הנוער במדינת ישראל, הובילה עמ"ן באמצעות מכון דחף, סקר ארצי הבוחן את מגמות ההתנדבות של בני הנוער במדינת ישראל.

על פי סקר זה, 47% מבני הנוער במדינת ישראל מתנדבים. נתון זה מצביע על עלייה של 15% בחמש השנים האחרונות. כאשר בוחנים את המניעים להתנדבות, נמצא כי 45% מבני הנוער מעידים כי המניע להתנדבות הוא "חוויה של תחושה טובה". מגמות נוספות בולטות מן הסקר הן עדותם של בני הנוער כי המעשה ההתנדבותי מחזק את הביטחון העצמי (38%), ומפתח את הכישורים החברתיים (33%). עוד נמצא כי תחומי המנהיגות החברתית (25%) והתנדבות לטובת בעלי צרכים מיוחדים (28%) הנם "התחומים המובילים בהם בני נוער מתנדבים".

כל המדגם	כיתה					
	י"ב	י"א	י'	ט'	ח'	
47%	53%	62%	47%	44%	33%	מתנדבים
53%	47%	38%	53%	56%	67%	לא מתנדבים

מטלת סיכום ממוזג

לקראת ערב היכרות עם עולמם של בני הנוער הצעירים בקהילה התבקשתם לכתוב סיכום על נושא "פעילות בני הנוער".
בכתיבתכם תארו את שתי הפעילויות השכיחות ביותר בקרב בני הנוער: קריאת ספרים והתנדבות.
בכתיבתכם התבססו על שני הטקסטים, הקפידו על דרכי מסירה מקובלות. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-12 שורות (כ-120 מילים).

1. לפניכם טבלה ובה שני טורים: טור א - מילים לועזיות, טור ב - המילים בעברית. התאימו לכל אחת מהמילים הלועזיות את המילה בעברית המתאימה לה.

טור א - מילים לועזיות	טור ב - מילים בעברית
1. אנכרוניסטי	1. שגרתי
2. קונבנציונאלי	2. מיושן
3. פורמט	3. שכיח
4. דמגוגי	4. תבנית
5. פופולארי	5. משפיע

2. לשלוש מארבע המילים הבאות יש משמעות זהה. מהי המילה הנותרת?
העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
א. זן ב. מין ג. דרך ד. סוג

3. "תכתיב (סמוי) לגבי סדרי העדיפויות בספרי לימוד קובע שתלמידים יקראו את הטקסט המרכזי, קודם כול". (פסקה ה)
א. מה המשמעות המילה "סמוי"?
ב. כתבו מילה מנוגדת במשמעותה למילה "סמוי".
ג. קראו את המשפט שלפניכם: אל תשים מכשול בפני **סומא**, חירש או אילם.
(1) מה משמעות המילה "סומא" במשפט שלפניכם? היעזרו במילון.
(2) המילים "סמוי" ו"סומא" גזורות מאותו שורש - סמ"א.
הסבירו את הקשר שבין המשמעויות של שתי המילים.

משפחה בגיר במהלך ההופעה ודאגת המעסיק לתנאים פיזיים נאותים לילד ולבן המשפחה המלווה אותו, וכן דאגה להסעות.

כדי להיות בטוחים שכל התנאים מתקיימים, מעביר המשרד ליחידת האכיפה על חוקי עבודה מידע על כל היתר שיוצא ולפי תכנית שלהם הם עשויים להגיע ולבדוק אם הכול מתבצע בשטח. **פסקה י' 65**

המשרד מודע לעובדה כי לעתים הפקת פרסומות ותכניות נעשית בהתראה קצרה, אולם מבקשים שם להודיע להם על הפקות עתידיות כבר בשלב התכנון המוקדם, עוד בטרם התבצע הליהוק, וזאת לפחות חמישה ימים לפני הזמן המיועד כדי לאפשר היערכות מוקדמת מצידם אשר תמנע לחץ שלעתיים הוא בלתי אפשרי. **פסקה י"א 70**

לפניות נוספות, לבירורים ולקבלת החומר האינפורמטיבי המלא המפרט את הנהלים להוצאת אישורי העסקה, וכן את תקנות עבודת הנוער, ניתן לפנות לאגף הפיקוח על העבודה בטלפון מספר 02-6662809, שם ישמחו לעזור לכם בכל מה שתצטרכו. **פסקה י"ב 75**

שאלות

1. מהי הבעיה העיקרית שבה עוסק המאמר?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. ילדים אינם מודעים לזכויות שלהם בזמן שהם מועסקים בסרט או בפרסומת.
 - ב. משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה מערים קשיים כדי לצמצם את העסקתם של ילדים בתחום הבידור והבמה.
 - ג. מעסיקים אינם מודעים מספיק לתהליך קבלת אישור העסקה של ילדים בתחום הבידור והבמה.
 - ד. הורים רבים מעודדים את ילדיהם להשתלב כבר מגיל צעיר בתחום הבידור והבמה.
2. כתבו במילים שלכם מהי המטרה העיקרית של המאמר.
3.
 - א. השוו בין העסקה בהופעה אמנותית ובין הופעה בפרסומת על פי שני תבחינים.
 - ב. כתבו מסקנה אחת העולה מתוך ההשוואה שערכתם.

4. קראו את הקטע שלפניכם וענו על הסעיפים שאחריו.

ילדים, בידור ובמה

שילוב ילדים בעולם הבידור והבמה: פרסומות, סרטים, מחזה או סדרה אינו פשוט וזוהר תמיד, אלא יש לו גם צדדים אפלים. עולם הבידור והבמה הוא עולמם של המבוגרים והכניסה המהירה אליו בגיל צעיר אינה חלק מההתפתחות הטבעית, הילדים "נתלשים" בבת אחת מעולם הילדות ומשתלבים בעיסוק שכרוך בשמירה על הופעה חיצונית ובכסף כמובן. הילדים הצעירים הם אלה שמשלמים את המחיר, לעתים מבלי שירצו זאת באמת, וההשלכות ברוב המקרים הן אובדן הילדות והתמימות וכניסה לעולם שאין בו הגנה.

- א. מהי הטענה העיקרית של כותב הקטע?
 - ב. האם אתם מסכימים עם טענתו? נמקו את תשובתכם.
 - ג. (1) מה הקשר בין המאמר ובין הקטע?
העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. הכללה ופירוט ב. סיבה ותוצאה ג. בררה ד. ויתור והסתייגות
(2) נמקו את בחירתכם.
5. "בעקבות כך החלה הכנסת להתעסק בנושא ונכתבו שלוש תקנות עיקריות בנושא". (פסקה ב)
- א. למה מתייחס הצירוף "בעקבות כך"?
 - ב. מהו הנושא שבו מתעסקים?
 - ג. ציינו מהן שלוש התקנות העיקריות שנכתבו.
6. לפניכם ארבעה משפטים. העתיקו אותם למחברתכם וכתבו ליד כל אחד מהם נכון או לא נכון.
- א. דורון מדובב סרט מצויר חדש, ולכן הוא נדרש לקבל אישור העסקה מטעם משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה.
 - ב. דניאלה בת ה-15 הגיעה למופע "סטנד-אפ", ומנחה הערב הזמין אותה לעלות לבמה. חברותיה מנעו זאת ממנה בטענה כי עליה לקבל אישור להעסקה.
 - ג. ביקשו מיונתן בן ה-14 להשתתף בקונצרט חגיגי לשנת המאה של תל אביב, הוריו סירבו, אך יונתן חתם בעצמו על המסמכים הנדרשים וקיבל אישור העסקה.
 - ד. עורכי העיתון המקומי הגיעו לצלם פעילות התנדבותית של ילדי הכיתה בבית אבות, אך לא היה באפשרותם לתעד את האירוע כי לא היה להם אישור העסקה.

7. כותרת המאמר היא "העסקת ילדים שחקנים". האם לדעתכם כותרת זו מתאימה למאמר? נמקו את תשובתכם לפי המאמר.

8. חברת הפקות חדשה החליטה לקחת אחריות ולהיות גלויה עם ההורים ועם הילדים בעניין הצטרפותם לעולם הבידור והבמה, ולכן הציבה שלט בכניסה לבניין. נסחו לפי הטקסט שני משפטים שיופיעו בשלט:

א. משפט שתפקידו **להזהיר** את הילדים מפני הקשיים הצפויים להם.

ב. משפט שתפקידו **להנחות** את ההורים ואת הילדים כיצד לקבל אישור העסקה.

9. מטלת דיווח

קראו את המאמר "העסקת ילדים שחקנים" ודווחו עליו בעל פה במשך כשתי דקות. בדיווחכם הציגו את הקשיים בהשתלבותם של ילדים צעירים בעולם הבידור והבמה, ואת עיקרי החוק שמטרתו להגן עליהם. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

10. מטלת דיון בעל פה

לפניכם נושא לדיון פתוח בכיתה. לפני תחילת הדיון הכייתי על כל אחד מכם לארגן את עמדתו בנושא, את הנימוקים התומכים בה, ולהתכונן לטענות מנוגדות שעשויות לעלות במהלך הדיון. נושא הדיון: יש הטוענים כי שילוב ילדים צעירים בעולם הבידור עשוי לפגוע בחיי החברה שלהם ובהישגיהם הלימודיים. בדיווחכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

11. מטלת סיכום

כתבו סיכום בהיקף של כעשר שורות (כ-100 מילים) של המאמר "העסקת ילדים שחקנים". בסיכומכם הציגו את הקשיים שאיתם ילדים שחקנים עלולים להתמודד, ואת עיקרי החוק שמטרתו להגן עליהם.

12. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

החקיקה בישראל בנושא עבודת ילדים

(אתר הכנסת: www.knesset.gov.il/committees/heb/material/data/yeled2006-07-11.doc, 15 ביולי 2016)

פסקה א	החוק הישראלי בדבר עבודת ילדים ונוער תואם את מחויבויותיה של ישראל לאמנות הבינלאומיות שאותן אישרה.
פסקה ב	החוקים העיקריים הנוגעים לעבודת ילדים הם חוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953, וחוק החניכות, התשי"ג-1953, העוסק בקטינים ובקטינות הרוכשים לעצמם מקצוע באמצעות עבודה מעשית. חוק נוסף, חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960, עוסק בקטינים הנזקקים להגנת הרשויות.
פסקה ג	חוק עבודת הנוער וחוק החניכות נועדו להגן על קטינים עובדים ולקבוע את המסגרות ואת התנאים להעסקתם. לפי חוק עבודת הנוער, אסור להעסיק קטינים החייבים בלימוד חובה מתוקף חוק לימוד חובה, התש"ט-1949, ולכן יש התאמה בין גיל סיום חינוך החובה לבין גיל תחילת העבודה – גיל 16. העסקת ילדים צעירים יותר תאושר אם מלאו להם 15 שנה והם עובדים כחניכים לפי חוק החניכות. ילדים שמלאו להם 14 שנה יכולים לעבוד בזמן חופשות לימודים רשמיות בעבודות קלות שאינן מסכנות את בריאותם ואת התפתחותם.
פסקה ד	מותר להעסיק ילדים בני שנה עד 15 בהופעות אמנותיות וציבוריות או בצילומים לצורכי פרסום. לצורך העסקת הילד או התיווך להעסקתו במסגרות אלו, נדרש היתר מיוחד ממשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה. העסקת הילד מותרת בתנאים מסוימים המפורטים בתקנות, הקובעים את תוכני ההופעה (ללא אלימות, מין, מסרים גזעניים וכד'), את תנאי ההופעה, את היחס לילד, את סיפוק צרכיו בזמן עבודתו ועוד.
פסקה ה	חוק עבודת נוער קובע קנסות ועונשי מאסר למעביד אשר מעסיק בני נוער שלא על פי החוק או התקנות. כמו כן החוק קובע עונשים להורים שאפשרו לילדיהם לעבוד בניגוד להוראות החוק, אלא אם כן יוכיחו שלא ידעו על כך או שעשו את כל האפשר למנוע את העברה על החוק.
פסקה ו	חוק הנוער נועד להגן על קטינים (צעירים שגילם מתחת ל-18) הנתונים בסיכון ומוגדרים בחוק "קטינים נזקקים". החוק מאפשר לפקדי הסעד לנקוט שורה של צעדים לטובתו של הקטין הנזקק, אם הם סבורים כי התערבות כזאת תועיל לו. המצבים המוגדרים בחוק כמצבים שבגינם אפשר להגדיר את הנער כקטין נזקק, הם בין השאר שוטטות, פשיטת יד או רוכלות בניגוד לחוק עבודת הנוער.

פסקה 5

החוק בישראל מחייב כל אדם לדווח למשטרה או לפקיד סעד על עברות של הזנחה או התעללות שנעשו כלפי קטין בידי האחראי לו או במוסד שהקטין שוה בו. הימנעות מדיווח דינה מאסר של שלושה חודשים. אין בחקיקה הישראלית חובת דיווח על ילדים עובדים, שכן העבדת ילד איננה מוגדרת כהזנחה או התעללות והמעסיק איננו נחשב לאחראי לילד.

35

מטלת סיכום ממוג

לקראת יום שיא בנושא "זכויות הילדים" התבקשתם לכתוב סיכום בנושא "העסקת ילדים שחקנים". בכתיבתכם הציגו את הקשיים שאיתם ילדים שחקנים עלולים להתמודד ואת עיקרי החוקים שמטרתם להגן עליהם. בכתיבתכם התבססו על שני הטקסטים, הקפידו על דרכי מסירה מקובלות. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "נושא העסקת ילדים אינו פשוט ועלול אף להיות מסובך ומתסכל בשל שלל התקנות

וההיתרים הדרושים". (פסקה א)

א. לחמש המילים הבאות משמעות זהה. מהי המילה הנותרת?

העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

(1) תקנה (2) כלל (3) אישור (4) הוראה (5) צו

ב. לפניכם משפט ובו משובצת המילה "תקנה": לילד זה אין **תקנה**!

האם משמעות המילה "תקנה" במשפט זה זהה למשמעותה במשפט לעיל? הסבירו את תשובתכם. היעזרו במילון.

ג. איזו מבין האפשרויות המוצעות משלימה את המשפט שלהלן בצורה הטובה ביותר?

העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

קבלני הבניין בנו את הבניין החדש ללא היתרים, כלומר קבלני הבניין בנו ללא

(1) תקנות (2) מפקחים (3) אישורים (4) פתרונות

2. לפניכם שלושה משפטים מהטקסט:

כתבו מילה שמשמעותה זהה לכל אחת מהמילים המודגשות במשפטים הבאים.

א. "כדי להיות בטוחים שכל התנאים מתקיימים, מעביר המשרד ליחידת ה**אכיפה** על חוקי

עבודה מידע על כל היתר". (פסקה י)

ב. "המשרד מודע לעובדה כי לעתים הפקת פרסומות ותכניות נעשית **בהתראה** קצרה".

(פסקה יא)

ג. "אם מתקיים ריאיון חד פעמי של ילד או כיתה, באופן **ספונטני** וללא הכנתם המוקדמת".

(פסקה ח)

שפניהם מועדות ליצוא, כמו יין, והם תמיד יהיו באנגלית. אבל ברגע שמנסים להיות 'גבוהים' מדי, זה הופך לפרובינציאלי וקיטשי". 65

אליעזר בן יהודה

בן יהודה עלה לארץ בשנת 1881 והיה מחלוצי תחיית הלשון העברית כלשון דיבור. הוא היה לוחם וקנאי למען הלשון העברית. בשנת 1884 ייסד עיתונים עבריים משלו: "מבשרת ציון" וה"צבי", ובביתו הנהיג את הדיבור העברי כדיבור יומיומי, ובנו איתמר זכה לכינוי "הילד העברי הראשון". בשנת 1890 ייסד את "ועד הלשון העברית", חיבר את המילון העברי הראשון שבו נכללו רבים מחידושי הלשון שלו. בן יהודה נפטר בשנת 1922.

שאלות

- מאמר זה מציין שאם אתם רוצים לפרסם מוצר, מתן שם עברי הוא:
 - העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
 - א. יעיל יותר ממתן שם לועזי, אך לא משרה אווירה של חו"ל.
 - ב. רעיון טוב, בתנאי שהמוצר אינו מיועד ליצוא.
 - ג. יעיל באותה מידה כמו מתן שם לועזי.
 - ד. לא כדאי מפני שהצרכנים הישראליים מעדיפים שמות לועזיים.
- "הכיתוב הלועזי 'הפשיט' רבים מהמוצרים הנמכרים בישראל מכל מה שעמל עליו אליעזר בן יהודה, וכמעט כל מוצר פה הפך למאחז קטן של לעז". (פסקה ב)

עיינו במאמר ובקטע הנלווה לו, והסבירו מדוע הכיתוב הלועזי פגע במה שאליעזר בן יהודה עמל בעבורו.
- בין פסקה ב ובין פסקה ג במאמר יש שימוש בקשר לוגי של ניגוד.

ציינו את שני פריטי הניגוד (בין מה למה הניגוד) בין הפסקות.
- לפניכם שלושה משפטים מהמאמר ובכל אחד מהם מודגשת מילה.
 - "הכיתוב הלועזי **'הפשיט'** רבים מהמוצרים הנמכרים בישראל". (שורה 5)
 - "הצרפתית, האיטלקית, והג'בריש... **הורגים** את הכתב והמיתוג העבריים". (שורות 7-8)
 - "'מלכה' ו'נגב' שמות שלא היו עולים על הדעת ועל הלוגו לפני עשר שנים, והיום הם **פסגת** הטרנדיות". (שורות 58-59)
 - א. ציינו את האמצעי הלשוני-רטורי המשותף למילים המודגשות במשפטים אלה.
 - ב. הסבירו אמצעי לשוני זה על פי אחת המילים המודגשות.

5. עורך אתר האינטרנט החליט לפרסם את המאמר תחת הכותרת "הציבור מעדיף עברית". איזו משתי הכותרות "מותג, דבר עברית" או "הציבור מעדיף עברית" מוצאת חן בעיניכם יותר? מדוע?

6. איזה מבין המשפטים הבאים מתמצת את הכתוב בפסקה ג? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.

(1) קהל הצרכנים "מתחבר" באותה מידה למותג עברי ולמותג לועזי, לכן שניהם מצליחים.

(2) בתחומים מסוימים כדאי לבחור שם עברי, לדוגמה בתחום המזון והמשקאות.

(3) בתחום המזון והמשקאות קהל הצרכנים הישראלי מעדיף מותגים לועזיים על פני עבריים.

(4) קהל הצרכנים הישראלי מעדיף שמות עבריים על פני מותגים לועזיים היוצרים אווירת חו"ל.

7. מטלת דיווח

קראו את המאמר "מותג, דבר עברית" ודווחו עליו בעל פה במשך כשתי דקות. בדיווחכם הציגו את השינויים שהתחוללו בשפה ואת דעתכם עליהם. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

8. מטלת דיון בעל פה

קראו את נושא הדיון שלפניכם. בשלב הראשון, אחרי קריאת הנושא, התחלקו לקבוצות, ובכל קבוצה דונו בדילמה שהועלתה, הציגו כמה שיותר נימוקים: נימוקים תומכים, מסתייגים ומנוגדים. בשלב השני, תלמיד מכל קבוצה יציג במליאה הכיתתית את הנימוקים שעלו בקבוצה שלו, ויתקיים דיון פתוח בין נציגי הקבוצות השונות. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

נושא הדיון: יש הטוענים כי מתן שמות לועזיים למותגים ישראלים פוגע ביוקרתה של השפה העברית.

בדיונכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

9. מטלת סיכום

כתבו סיכום בהיקף של כעשר שורות (כ-100 מילים) של המאמר "מותג, דבר עברית".

10. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

"מי קונה מותג עם כיתוב בעברית?"

(מעובד על פי מאמרה של מירב קריסטל, אתר המרשתת
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3772140,00.html>, 4 בספטמבר 2009)

פסקה א	"מי קונה מותג עם כיתוב בעברית?" אמר לנו משווק, שפנינו אליו בשאלה, מדוע שם המוצר שלו לא כתוב גם באותיות עבריות על האריזה. "היום הכול חייב להיות באנגלית וכמה שפחות עברית".
פסקה ב	מותג ששמו נודף בינלאומיות הוא צעיר ומושך יותר, וכיוון שאנשים כן שופטים את האריזה ולא רק את מה שיש בה, נראה שיותר ויותר אריזות מבקשות להצניע את העברית במידת האפשר.
פסקה ג	לפי תקן 1145, המתייחס לסימול בעברית במזון ארוז, אין צורך בתרגום השם המסחרי של המוצר. נוסף על כך, מעטים הם אלה החיים בישראל שאינם מבינים אנגלית. עובדה, הצרכנית מיכל, בשנות ה-20 לחייה, מעולם לא שמה לב קודם לכן שכיתוב עברי נעדר מהמוצרים הללו.
פסקה ד	בדיקת מיטב מותגי המזון ומותגי הניקיון שנמכרים בסופרים, ומתגאים בשם מותג שאינו עברי, מעלה ממצאים מבלבלים: ברבים מהם אין זכר לשם המותג בעברית. אצל אחרים, שם המותג מופיע בלעז כשלצדו תרגום לעברית.
פסקה ה	בנסטלה נוקטים מדיניות לועזית דומה. "האני נאט צ'יריוס" הוא רק אחד ממנייני דגני הבוקר הרבים של נסטלה שהשתקעו בארץ. הוא אינו היחיד שמסרב לקרוא לעצמו בשם עברי, אפילו בצדדים האפלוליים יותר של האריזה. כמוהו גם סדרת הדגנים "פיטנס", שבאריזות חבריה הוותיקים יותר אפשר למצוא שרידים של תרגום שם המותג לעברית, אבל באריזות המוצרים החדשים שם המותג הוא כל כולו אנגלית טהורה.

מטלת סיכום ממוזג

לקראת ביקור במשרד פרסום התבקשתם לכתוב סיכום בנושא "מיתוג מוצרים".
 בכתביבתכם השוו בין שתי דרכי מיתוג המוצרים.
 בכתביבתכם התבססו על שני הטקסטים, הקפידו על דרכי מסירה מקובלות. כתבו את הסיכום בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "וכמעט כל מוצר פה הפך ל**מאחז** קטן של לעז". (פסקה ב)
מה משמעות המילה "**מאחז**" במשפט שלעיל?
2. בתחום המזון וסדרות המקור נגלית **מגמה** להעדיף שמות עבריים ופחות לייבא שמות לועזיים.
(על סמך המאמר)
באיזה מהמשפטים המילה "**מגמות**" מתאימה להקשר בצורה הטובה ביותר?
העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - א. בית הספר מציע לתלמידיו **מגמות** לימוד בתחומי דעת שונים.
 - ב. את ה**מגמות** החדשות ביצענו בהתאם להוראות התפעול.
 - ג. שמעתי על **מגמות** חדשות וטעימות ברשת חנויות המזון.
 - ד. ה**מגמות** העשירות הסעירו את חיי החברה בתל אביב.
3. כאשר הוחלט על השם העברי "קפה עלית" נוצרה **נכסיות** למותג "עלית". (על סמך פסקה ד)
המילה "**נכסיות**" שייכת לשורש נכ"ס ולמשפחת המילים: נָכַס, נִכְסִים.
כתבו את משמעות המשפט במילים שלכם.
4. "לא רק חובבי היוגורט זכו ל**תחיית** העברית". (פסקה ח)
לשלוש מארבע המילים הבאות יש משמעות זהה. מהי המילה הנותרת?
העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - א. תחייה
 - ב. החיאה
 - ג. תקומה
 - ד. התחלה

מבצעת אלפי ניתוחי עיקור בשנה, חלקם בעקבות פניות של אנשים פרטיים וחלקם במסגרת מבצעי עיקור של אוכלוסיות חתולים שלמות במקומות ספציפיים. כיום בישראל השיטה מופעלת בתל אביב, בחיפה, באילת וביישובים קהילתיים נוספים. מספר ערים נוספות וביניהן הרצליה, רעננה ופתח תקווה, מביעות עניין וחלקן אף ניסו להפעיל את השיטה באופן מוגבל, אולם השיטה עדיין אינה פופולארית מספיק.

פסקה ח 70 אם כל הרשויות המקומיות ינקטו בשיטה זו, תצומצם במידה ניכרת בעיית חתולי הרחוב, אם כי לא סביר שהם ייעלמו לחלוטין. חקיקה האוסרת במפורש על השלכת חיות בית לרחוב (קיימת במספר מדינות) והגברת האכיפה המתאימה עשויות לשפר גם הן את המצב. עם זאת, בעיית חתולי הרחוב תיפתר רק כאשר נכיר בכך שגם הם קורבנות של החברה האנושית המודרנית ועלינו לשאת באחריות למצבם. **75**

שאלות

- מהי טענתו המרכזית של כותב המאמר? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - יש לטפל בבעיית התרבות החתולים באמצעות תהליך העיקור.
 - התרבות חתולי הרחוב הופכת למטרד עבור הציבור.
 - לא ניתן למנוע את ההתרבות הטבעית של החתולים.
 - מאז ומעולם החתולים חיו בקרבת בני האדם.
- מה המבנה הלוגי של המאמר? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - היבטים ב. הכללה ופירוט ג. בעד ונגד ד. בעיה ופתרון
- מדוע חייהם של חתולי הרחוב קשים?
 - יש הטוענים כי על מנת להתמודד עם הריבוי הטבעי של החתולים, יש להמיתם. על פי המאמר שקראתם, האם דרך זו ניתנת ליישום? נמקו את תשובתכם.
- למה מתייחס כל אחד מהאזכורים הבאים?
 - כל אלו (שורה 22)
 - בשיטה זו (שורה 70)
- מטלת סיכום**
 - סכמו את המאמר בהיקף של 15 שורות (כ-150 מילים). בסיכומכם הציגו את הבעיה ואת הדרכים להתמודד עמה.

7. מטלת דיווח

קראו את המאמר "חיי חתול" ודווחו עליו במשך כשתי דקות. בדיווחכם הציגו את בעיית התרבות החתולים. במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

8. מטלת דיון בעל פה

לפניכם נושא לדיון פתוח בכיתה. לפני תחילת הדיון הכיתתי על כל אחד מכם לארגן את עמדתו בנושא, את הנימוקים התומכים בה, ולהתכונן לטענות מנוגדות שעשויות לעלות במהלך הדיון. נושא הדיון: יש הטוענים כי התרבות חתולי הרחוב היא מטרד לציבור. בדיווחכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

9. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

המתמטיקה של חתולי הרחוב

(ד"ר אבי לילאן, אתר המרשתת: Ynet ירוק, בעלי חיים)

פסקה א

חתולי הרחוב בישראל הם כיום בעיה בסדר גודל לאומי. הם התרבו במספרים מבהילים, נמצאים בכל מקום ומהווים מטרד תברואתי במקומות רגישים כגון בתי חולים, מפעלי מזון ואפילו בשדה התעופה. חתולים מגיעים לבגרות מינית בגיל שישה חודשים. בישראל תקופת הייחום היא בדרך כלל בקיץ, בין פסח לראש השנה בערך. במשך תקופה זו כל חתולה מתייחמת במחזוריות של שבועיים. היריון של חתולה אורך כ-64 יום ובסופו היא עשויה להמליט בין חמישה לשישה גורים. מכאן יוצא שכל חתולה בריאה יכולה להמליט פעמיים-שלוש בשנה, ובסך הכול כ-15 גורים. התוצאה המתמטית היא שבתוך חמש שנים, מכל זוג חתולים ייווצרו 28 אלף חתולים בקירוב.

5

אוכלוסיית חתולי הרחוב גדלה באופן שאינו הולם את כמות המזון הזמין עבורה. מכאן מובן לכל מי שעניו בראשו כי הרחוב הישראלי אינו יכול לכלכל כמות אוכלוסייה כה גדולה של חתולים. התוצאה היא סבל ממושך מלווה ברעב ומחלות של חתולי רחוב תמימים. מאידך גיסא, אין אנו רוצים שחיה מדהימה זו תיעלם כליל מרחובותינו, שכן היא תורמת להפחתת עכברים,

פסקה ב 10

15 חולדות ורמשים שונים. הפתרון המתבקש וההומני ביותר אם כן הוא עיקור וסירוס של חתולי הרחוב בישראל. השאלה היא מי יישא בעלויות?

פסקה 4

20 אני מציע להקים מנהלת ארצית, בפיקוח השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות ובסיוע העמותות השונות, לצורך עיקור המוני וכלל ארצי של החתולים המשוטטים. אני מעריך כי יש בישראל כחצי מיליון חתולי רחוב בוגרים. יש בארץ כ-750 מרפאות וטרינריות. אפשר לגייס אותן לצורך מבצע ארצי של עיקורים נרחבים. גם אם רק 500 יסכימו להשתתף במבצע, כל אחת תידרש לבצע 1,000 ניתוחים. בהנחה שיש 200 ימי עבודה בשנה, המבצע יכול להתקיים במשך כשנתיים ולפתור כמעט כליל את הבעיה.

פסקה 3

25 בית הספר לרפואה וטרינרית בישראל מלמד מחזורים של 40 סטודנטים בכל שנה, במשך ארבע שנים. כלומר שבכל רגע נתון יש בישראל 160 סטודנטים לוטרינריה. אם המדינה תחליט להכשיר תלמידים אלה כמעקרי חתולים כחלק מתכנית הלימודים שלהם, הרי שכל הנוגעים בדבר, תרתי משמע, ייצאו נשכרים.

פסקה 2

30 אפשר לתגבר את התלמידים בסטודנטים ישראלים הלומדים וטרינריה בחו"ל ומגיעים לחופשת מולדת תקופתית בישראל. נוסף על כך, אפשר להכשיר בפרק זמן קצר ביותר סטודנטים לרפואה שישמחו לתת כתף למאמץ חשוב זה, ובאותו זמן ילמדו, בפיקוח וטרינרים בכירים, על עקרונות ההרדמה והניתוח. בסך הכול קיים פוטנציאל אדיר של כ-1,500 אנשי מקצוע, וטרינרים וסטודנטים, שיחד יהוו כוח משימה מקצועי ומיומן לעיקור החתולים והחזרתם לסביבתם הטבעית.

35

פסקה 1

נקודת הנחה היא שעיקור במסגרת המוצעת יעלה במוצא כ-100 שקלים לניתוח. כלומר, מנהלת העיקורים צריכה לגייס סכום של 100 מיליון שקלים לפתרון הבעיה - סכום נסבל יחסית לנזקים הכלכליים האדירים שבהשאת המצב כפי שהוא כיום, וללא ספק עדיף על המתת חסד של חתולי הרחוב. המסקנה ברורה: בתוך פרק זמן סביר ובהשקעה כלכלית נסבלת אפשר להשתלט ולפקח על כמות חתולי הרחוב בישראל.

40

מטלת סיכום ממוזג

לקראת ביקור ב"צער בעלי חיים" התבקשתם לכתוב סיכום בנושא "חתולי רחוב" שישמש כעלון מידע.

בכתיבתכם הציגו את הבעיה ואת הדרכים להתמודדות עמה. בכתיבתכם התבססו על שני הטקסטים. כתבו בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "התקופה הקצרה (יחסית) מאז **בויתו** החתולים לא אפשרה ליצור מגוון של גדלים וצורות כמו אצל הכלבים". (פסקה ב)
 - א. מה משמעות הפועל המודגש? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - (1) הושמדו (2) נעזבו (3) פוזרו (4) הורגלו
 - ב. (1) העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - איזו משמעות מביע הפועל המודגש? פעיל / סביל.
 - (2) נסחו את המשפט מחדש כך שיביע את המשמעות שלא ציינתם בסעיף ב (1).
2. "חתולים עדיין מסרבים ללכת אחרי בעליהם אל מחוץ ל**טריטוריה**". (פסקה ב)
 - א. עיינו במילון בערך "**טריטוריה**" וכתבו את משמעותה בהקשר במשפט הנתון.
 - ב. כתבו משפט משלכם שיכיל בתוכו את המילה "**טריטוריה**".
3. בפסקה ג נכתב כי לפעמים הסביבה רואה בחתולים **מטרד**.
 - א. מה השורש של המילה "**מטרד**"?
 - ב. כתבו מילים נוספות מאותו שורש.
 - ג. מה משמעות המילה "**מטרד**"?
4. "העמותה למען החתול בישראל הייתה הראשונה להביא את השיטה לישראל ובעשר השנים האחרונות היא עוסקת ב**החדרתה** ו**בהטמעתה**". (פסקה ז)
 - א. מהו היחס הסמנטי בין שתי המילים המודגשות?
 - ב. לפניכם ארבעה זוגות מילים. העתיקו למחברתכם רק את זוגות המילים שמתקיים בהם אותו היחס כמו היחס שציינתם בסעיף א.

(1) פיצויים - שילומים	(2) אלף - רבבה
(3) הצלה - שיעבוד	(4) הילולה - יגון

שאלות

1. חוקרים שעקבו אחרי התפתחות מפעל הנחלת הלשון בישראל הגיעו למסקנה כי מפעל הנחלת הלשון והאולפנים לעברית הם גורם משמעותי שסייע לעולים החדשים בבניית ארץ ישראל. ציינו מן המאמר שתי סיבות שמצדיקות מסקנה זו.

2. העתיקו את הטבלה הבאה למחברתכם והשלימו אותה על פי הכתוב במאמר.

שנות העלייה	שמירה על תרבות המוצא	נכונות ללמוד עברית	
עלייה מאתיופיה			
עלייה מרוסיה			

3. כותבת המאמר טוענת בפסקת הפתיחה: "הנחלת הלשון היא מרכיב מרכזי בקליטתם הטובה של העולים החדשים במולדתם החדשה, בטיפוח כשירותם הלשונית והתרבותית בעברית ובקידום תפקודם האזרחי בשלל תחומים".

א. כתבו במשפט קצר מהי הטענה של כותבת המאמר?

ב. האם אתם תומכים בטענה זו או מתנגדים לה?

4. א. "בשמונה השנים שקדמו להקמת המדינה, התרחשה קליטה לשונית ותרבותית במחנות עולים - בגרמניה 'עקורים' ובקפריסין 'מעפילים'". (פסקה ד)

מה תפקיד המירכאות במילים "עקורים", "מעפילים"?

ב. "העברית הופכת לשפה מובילה ולגשר בין תרבויות מוצא רבות".

מדוע בחרה כותבת המאמר להשתמש בלשון מטאפורית זו כדי לתאר את השפה העברית?

5. ציינו מהם שני השינויים שהתרחשו בלימודי האולפן בתחילת שנות השבעים.

6. בשנות השלושים מנחילי השפה סברו כי צריך לחייב כל עולה שאינו יודע עברית ללמוד את השפה במשך שנתיים לפחות.
מה לדעתכם הייתה המטרה העיקרית של מנחילי השפה העברית?

7. מה המסקנה העיקרית העולה מפסקה זו? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.
א. כל האולפנים ברחבי הארץ היו דומים בתבניתם ועיקרם היה חשיפת העולים במשך שעות ארוכות ללימוד השפה העברית.
ב. מפעל הנחלת הלשון יצר אולפנים מסוגים שונים כדי להתאים את אופי האולפן לצורך של העולים החדשים.
ג. לכל העולים החדשים היה צורך ללמוד עברית, ולכן כל אחד היה חייב ללמוד באולפן. עם זאת, כל עולה בחר את האולפן המתאים לו.
ד. אולפן עקיבא הוא האולפן המפורסם ביותר, מפני שלמדו בו בני קיבוצים וגם משום שלמדו בו אמנויות: שירה, מחול והמחזה.

8. מטלת דיון בעל פה

לפניכם נושא לדיון פתוח בכיתה.
לפני תחילת הדיון הכיתתי על כל אחד מכם לארגן את עמדתו בנושא, את הנימוקים התומכים בה, ולהתכונן לטענות מנוגדות שעשויות לעלות במהלך הדיון.
נושא הדיון: יש הטוענים כי כיום, לאחר שחלפו יותר משישים שנה מאז הקמת המדינה, יש לסגור את האולפנים לעברית, שהרי רוב תושבי המדינה דוברי עברית, ואין להם כל בעיה לקיים כל סוג של תקשורת.
בדיונכם הקפידו על הצגת עמדה ברורה, על אופן ההשתתפות, על הבחירות הלשוניות ועל שיתוף הפעולה בקבוצה בזמן הדיון.

9. מטלת דיווח

קראו את המאמר "התחנה הראשונה במסע אל העברית" ודווחו עליו בעל פה במשך כשתי דקות. בדיווחכם הציגו את הצורך בהקמת האולפן לעברית, את השינויים שהתרחשו במהלך השנים, ואת חשיבותו גם בימינו.
במהלך הדיווח היצמדו לעובדות, התמקדו בעיקר, הקפידו על לשון תקינה ושמרו על קשר עם הקהל (תוכלו להכין לעצמכם את עיקרי הדברים בנקודות, בטקסט רציף או בכל דרך הנראית לכם).

10. מטלת סיכום

כתבו סיכום בהיקף של כעשר שורות (כ-100 מילים) של המאמר "התחנה הראשונה במסע אל העברית". בסיכומכם הציגו את הצורך בהקמת האולפן, את השינויים שעבר האולפן במשך השנים ואת החשיבות בשמירה עליו.

11. קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

השפה התחתונה: כך הפכה העברית למקצוע נחבט

(מאת: תומר ולמר, אתר המרשתת Ynet, מאי 2012)

הישראלית היא השפה הפופולרית בבתי הספר בישראל. היא דומה לעברית, אך לרוב היא תמציתית ובוטה, אין בה מילים נרדפות, היא נעדרת משלים, הפתגמים נעלמו ממנה כליל ומילות הקישור בה הן פשוטות ורוב שימושיות: "סבבה" ו"אחלה" המיתולוגיות, הצמד החביב "וואלה?" השואל ו"וואלה!" הנחרץ, ולצדן כמובן "יעני" ו"כאילו" התיאוריים וחברם המדגיש "כאילו כזה". בישראלית אין סימני ניקוד - כי הנוער מתקשה לקרוא אותם. סימני הפיסוק הושלכו לפח האשפה, והבעת עמדה אישית נעשית לא פעם בעזרת הביטויים האוניברסליים "חחח", (ו-):.

פסקה א

"אנחנו מגדלים דור של תלמידים שיש להם דעה על כל דבר בעולם, אבל הם פשוט לא יודעים להביע אותה", אומר ג', מורה ללשון ממרכז הארץ. "אחת המטלות הקשות של המורים בבדיקת חיבורים היא לנסות לפענח את הרעיון המרכזי בטקסט שכתבו התלמידים, שכן אלה מתקשים לחבר שני משפטים הגיוניים ברצף. לעתים קרובות אנחנו נאלצים להפסיק את השיעור ולתרגם להם את המאמרים מעברית ל'ישראלית'".

פסקה ב

דב אורבך, מנהל תיכון "שבח מופת" מרשת עמל בתל אביב, אומר כי הזלזול בשפה מביא לכך שלעתים גם המורים עושים טעות קשה ו"יורדים" לרמת השיח של התלמידים כדי "להתחבר אליהם", ובמקום לשפר את רמת העברית של החניכים - מתפשרים על זו שלהם עצמם. "ברור לגמרי שלא ניתן לנסח מאמר ראוי בעזרת מילים של sms, אבל הבעיה היא שגם במשכן הכנסת המכובד מזלזלים בשפה ומאמצים מוטיבים מהטריבונו של בלומפילד", הוא אומר.

פסקה ג

הוראת הלשון כוללת את מקצועות החיבור והדקדוק, והיא נחשבת למקצוע חובה הנלמד במערכת החינוך מכיתה א' ועד לבחינת הבגרות, הנערכת לרוב בכיתה י'. עם זאת, בעוד מרבית השפות הזרות (אנגלית, סינית, צרפתית, ערבית, אמהרית ועוד) שאיתן באים התלמידים במגע בבתי הספר נלמדות בהיקף של חמש יחידות לימוד (עד כיתה י"ב), הרי שהעברית נלמדת בהיקף של שתי יחידות בלבד, כך שמספר שעות הלימוד השבועיות המוקדשות לה נמוך פי 2.5. בעוד בחינת הבגרות בשפות הזרות כוללת גם בחינה בעל פה, בלשון הבחינה היא בכתב בלבד, ולכן מרבית המורים מזניחים את השפה המדוברת ושמים דגש על הכתיבה בלבד.

פסקה ד

מחקר חדש שנערך לאחרונה בקרב כ-200 תלמידי תיכון מעלה כי 85% מתוכם סבורים שהיוקרה וה"חיוניות" של מקצוע הלימוד נקבעות על פי ההיקף של

פסקה ה

מספר יחידות הלימוד המוקדשות לו בבגרות. בנוסף העידו 55% מהתלמידים כי לטעמם האנגלית חשובה בהרבה מהעברית שכן "היא חיונית ומועילה יותר לחיים". עורכת המחקר, ד"ר נטלי אקון, מרצה ללשון במכללת "אפרתה" וחוקרת באקדמיה ללשון העברית, סבורה כי "משרד החינוך יצר מצב שבו השפה הלאומית היא בעמדת נחיתות לעומת השפות הזרות האחרות".

35

"בצרפת למשל נקבע בחוק כי היקף לימודי הצרפתית יהיה תמיד גבוה מזה של לימודי השפות הזרות האחרות, והתוצאה היא שהצרפתים רהוטים ומדייקים בשפה", מסבירה ד"ר אקון. "לעומת זאת, ברגע שהגבילו את התלמידים בישראל לשתי יחידות לימוד בלבד, העבירו להם בעצם מסר סמוי שמדובר במקצוע שולי וזניח שלא כדאי להשקיע בו, ולכן התוצאות הן בהתאם".

פסקה 1

40

ד"ר נורית מירב, המנהלת האקדמית של מכללת "לוינסקי" באילת ומתמחה בתחום החינוך הלשוני, מוסיפה כי "מערכת החינוך חייבת לשים דגש גדול יותר על הדיבור בעל פה כבר בכיתות הנמוכות ולצאת מהתפיסה של שינון והכתבה לטובת דיאלוג עם הטקסט וביקורתיות". לדבריה, אסור שהעיסוק בלשון יהיה טכני וייעשה רק כי "חייבים" ללמוד לבגרות, ובמקום זאת הילדים צריכים "לחיות" את השפה משום שבלעדיה לא ניתן למקסם את הכישורים ולהגיע להגשמה עצמית.

פסקה 5

45

"תרבות האינסטנט מעודדת את התלמידים לתמציתיות ולתבניות שטחיות, ועל כן תפקידה של מערכת החינוך הוא ללמד את התלמידים לדבר ולהתבטא בפני קהלים שונים כדי להעשיר את הכישורים הלשוניים ולהעמיק את יכולת הביטוי", אומרת ד"ר מירב.

פסקה 8

הלשון הדלה של תלמידי ישראל באה לידי ביטוי גם במבחנים הבינלאומיים ("פיזה 2010"), שבהם דורגה ישראל במקום ה-36 בעולם מבין 64 מדינות בכל הקשור לקריאה - נתון לא כל כך מחמיא. הציון הישראלי (474) נמוך ב-19 נקודות מהציון הממוצע של מדינות ה-OECD והוא רחוק מזה של מדינות מערביות כמו ניו זילנד (521), קנדה (524) ופינלנד (536). בעקבות זאת השיק השנה משרד החינוך את "התכנית הלאומית לחיזוק האוריינות", שבמסגרתה נדרשים התלמידים להתמודד מדי שבוע עם מטלות עתירות מלל, הכוללות גם מצגות, תרשימים, תמונות וגרפים.

55

פסקה 6

ג', אותו מורה ממרכז הארץ, מוסיף כי אחת הבעיות העיקריות היא שמערכת החינוך מתמקדת בטכניקה ולא במהות. "התלמידים בישראל מסיימים את התיכון כשהם יודעים להדגיש את אותיות בג"ד כפ"ת בראש מילה ולזהות בכל מאמר מהו שם התואר ומהי פסוקית הלוואי, אבל הבעיה היא שהם לא מבינים את המשפטים שהם קוראים וכשמבקשים מהם להסביר במילים שלהם את הרעיון המרכזי בטקסט הם מאבדים את הביטחון, מתחילים

65

פסקה 1

למלמל ומתקשים להתבטא", אומר ג'. "במקום ללמד כל היום מה זה שווא נח או מהו שורוק, כדאי להתחיל ללמד את הילדים כבר מגיל קטן לפתוח את הפה ולדבר בקול רם ובאופן ראוי מול קהל בכיתה".

70

פסקה יא

מיה צלאח-גפני, רכזת הלשון ברשת "אנקורי", פוגשת את התלמידים גם בגיל התיכון וגם כשהם מבקשים להשלים בגרויות אחרי הצבא. "אין ספק שהצעירים סובלים מעילגות ומאי דיוקים קשים בשפה", אומרת צלאח-גפני. "מגיעים אליי חבר'ה אחרי הצבא שלא רק שלא מכירים מילים פשוטות כמו 'לאשש' או 'להפריד', הם גם לא יודעים להבדיל בין עיקר לטפל, והבעיה הכי מטרידה היא שהם כותבים כמו שהם מדברים - עם 'יעני', 'כאילו כזה' ומילות סלנג ורחוב אחרות".

75

פסקה יב

לדברי צלאח-גפני, התחביר הוא עניין טכני ושיטתי שניתן ללמד לבגרות די בקלות גם בפרק זמן קצר, אך נושא ההבעה הוא מורכב מאוד ובשנה אחת לא ניתן לרכוש מיומנויות דיבור. "בחנית הבגרות בלשון עמוסה מאוד, ותלמידים רבים חוששים שהחיבור יגזול מהם חלק ניכר מזמן הבחינה ולכן חלקם בוחר לוותר מראש על הקטע של ההבעה ולהתמקד בנושא הדקדוק והתחביר".

80

פסקה יג

ד"ר גילה שילה, רכזת פורום לשון במכון מופ"ת וראש לימודי היסוד ב"מכללת בית ברל", סבורה שמערכת החינוך אינה יכולה לטפל בכל תחלואי החברה ושההורים אינם פטורים מאשמה. לדבריה, לפני שמפנים אצבע מאשימה לעבר המורה על כך שהילד אינו קורא ספרים בבית הספר, ההורים צריכים לשאול את עצמם אם בכלל קיימת תרבות של קריאת ספרים בבית.

85

פסקה יד

"כפי שלא ניתן לשלוט בשפה האנגלית רק מלימודי השפה בבית הספר, כך לא ניתן לצפות שהתלמידים ישלטו בשפה העברית אם לא יעודדו אותם בבית לקרוא ספרים ולדבר בשפה תקינה", אומרת ד"ר שילה. "בשנים האחרונות המגמה היא לשים את הילד במרכז וחלילה לא להכביד עליו ולדרוש ממנו לשנן טקסטים בעל פה, אבל האמת היא שאולי הגיע הזמן קצת להחזיר את הגלגל לאחור. לא יקרה שום אסון אם התלמידים יתאמצו וישננו טקסטים קאנוניים כמו שירת רחל ושירי ביאליק".

95

פסקה יו

דב אורבך, מנהל "שבח מופת" בתל אביב, מוסיף: "כמנהל וכהורה לילדים אני יכול לומר בכאב גדול שחלק ניכר מהחוליים של מערכת החינוך קשור לעובדה שההורים אינם שותפים לחינוך הילדים. במקום להיות 'חברים' שלהם, הם חייבים להיות סמכותיים ולהקפיד איתם על קריאת ספרים ועל שפה נקייה. הציבוריות הישראלית חייבת ליצור אטמוספירה חברתית שבה מי שמתבטא באופן ראוי זוכה להערכה ולא נתפס כטרחן ומתנשא".

100

פסקה יז

ממשרד החינוך נמסר בתגובה: "במהלך השנתיים האחרונות מוביל המשרד תכנית יעדים מקיפה, אשר כוללת יעד בולט ורחב - קידום השפה העברית

105 והנחלתה לתלמידים. במסגרת יעד זה הקצה המשרד אלפי שעות לימוד לטובת שיעורי שפה לבתי ספר יסודיים וחיטבות הביניים וכן לטובת השתלמויות והדרכות מורים. במטרה להקנות למידה מיטבית, מקצה המשרד אלפי שעות לטובת פיצול תלמידי כיתות א' ו-ב' בשעת שפה. הלמידה מתבצעת בקבוצה קטנה יותר. בהתייחס להיקף יחידות הלימוד, יצוין, כי המשרד מודע לנושא וכי במסגרת גיבוש התקציב הקרוב הסוגיה תיבחן".

מטלת סיכום ממוזג

לקראת "יום הלשון העברית" התבקשתם לכתוב סיכום בנושא "רכישת השפה העברית" שישמש כערך אנציקלופדי. בכתיבתכם הציגו את הבעיות בתחום רכישת השפה העברית עם קום המדינה ובתקופתנו ואת הדרכים להתמודד עם הבעיות בכל אחת מן התקופות. בכתיבתכם התבססו על שני הטקסטים. כתבו בהיקף של כ-15 שורות (כ-150 מילים).

1. "בעלייה הראשונה (1882-1904) הונחלה העברית באופן **ספורדי** ובלתי ממוסד". (פסקה ב)
 - א. לחמש המילים הבאות משמעות זהה. מהי המילה הנותרת? העתיקו את התשובה הנכונה למחברתכם.
 - (1) לא עקבי (2) ספורדי (3) לא סדיר (4) לא אחראי (5) באקראי
 - ב. לפניכם משפט ובו משובצת המילה "**ספורדי**":

זהו ניצחון **ספורדי** עבור נבחרת הכדורסל!

במילון אבן-שושן (2003) מצוין כי מקור המילה "**ספורדי**" הוא השפה היוונית, שבה המשמעות היא "מפוזר".

האם יש קשר בין משמעות המילה ביוונית לבין משמעותה בעברית? נמקו את תשובתכם.
 - ג. "רק מעטים מן העולים למדו לימוד סדיר ושיטתי". (פסקה ג)
 - (1) מה היחס בין המילים "**סדיר**" ו"**שיטתי**"?
 - (2) מה היחס בין המילים "**סדיר**" ו"**ספורדי**"?
2. לפניכם שלושה משפטים מהמאמר:
 - א. "**משלהי** 1989 הוצפה הארץ במאות אלפי עולים מחבר המדינות". (פסקה יג)
 - ב. "רבים הביעו נכונות ללמוד עברית וטרחו על הפיכתה לשפה **שגורה** ושימושית בחייהם המקצועיים והחברתיים". (פסקה יד)
 - ג. "**גולת הכותרת** של מפעל הנחלת הלשון היה, ומוסיף להיות, האולפן לעברית" (פסקה ו)

גולה = כדור.
 כותרת = החלק העליון
 גולת הכותרת =
 הכדור הנמצא
 בכותרת המקשטת
 את עמוד הבניין.
 משמעות - הדבר
 היפה ביותר, המרשים
 ביותר או החשוב
 ביותר (באוסף מסוים,
 במערכת כלשהי
 וכד').